

Gilgamiş Destanı

FRPNET[®]

Gilgamiş Destanı, Mezopotamya'da ortaya çıkan tarihteki ilk yazılı destandır. Ölümsüzlüğü arayan bir kralın öyküsüdür.

Tarihçesi

Destana konu olan kral Gilgamiş gerçekten yaşamış ve M.Ö. 3000 yıllarının ilk yarısında Mezopotamya'daki Uruk kentinde hüküm sürmüştür. Ölümsüzlüğün ve bilginin peşindeki insanı yücelterek anlatan Gilgamiş Destanı, Gilgamiş'in ölümünden bin yıl kadar sonra yazılmıştır ve günümüze kadar gelebilmiştir.

Gilgamiş Destanı, Akat ve Sümer mitolojilerinde geçer ve Akat dilinde yazılmış tabletlerden oluşur. Bunlardan günümüzde 11 tablet bulunabilmiştir. Ama bu tabletler eksik olduğu için destan metninin bütünü elde edilememiştir. Aslında 12. bir tablet de bulunmuştur ancak olayların sırasına uymamaktadır ve bu yüzden ayrı bir versiyon olduğu düşünülmektedir. 1855'te Ninova'da yapılan kazılarda, Asur Kralı Asurbanipal'in M.Ö. 7. yüzyılda derlettirdiği tabletler bulunmuş, daha sonra Türkiye-İran sınırında ve Irak'taki Nippur antik kenti kazılarında bulunan tabletler de eklenmiştir. Ayrıca Türkiye'de Sultan Tepe ve Boğazköy'de yapılan kazılarda da destanın izi bulunmuşsa da henüz tümü gün ışığına çıkarılmamıştır.

Hikayesi

Tabletlerdeki metne göre destan, Gilgamiş'in özelliklerini övgüyle anlatarak başlar. Yarı insan, yarı tanrı olan Gilgamiş karada ve denizde olan biten her şeyi bilen başarılı bir yapı ustası ve yenilmez bir savaşçıdır. Destanın, öbür bölümlerinde Gilgamiş'in başından geçen serüvenler anlatılır. Derinlemesine hikaye türünün en olağan üstü biçimde anlatıldığı Gilgamiş akılların tamamen özgür ve doğaçlama melekelerini gözler önüne sermektedir.

İlk serüven Gilgamiş ile Gök tanrısı Anu arasında geçer. Halkına acımasız davrandığı için Gilgamiş'a öfkelenen Anu, onu öldürmek için vahşi bir hayvan olan Enkidu'yu üzerine salar. Enkidu ile Gilgamiş arasındaki savaşta Gilgamiş üstün gelir. Daha sonra Enkidu Gilgamiş'in en yakın dostu ve yardımcısı olur.

Bunun ardından gelen serüven Gilgamiş ile aşk tanrıçası İstar arasında yaşanır. İstar Gilgamiş'a evlenme önerisinde bulunur. Gilgamiş bunu red eder. Onuru kırılan İstar Gilgamiş'i öldürmek için yeryüzüne bir boğa gönderir. Gilgamiş, Enkidu'nun da yardımıyla boğayı öldürür. Enkidu rüyasında, boğayı öldürdüğü için tanrılar tarafından ölüme mahkum edildiğini görür.

Destanın bundan sonraki bölümüyle ilgili tabletler bulunamamıştır. Ama, destanın devamının yer aldığı Gilgamiş'in Enkidu için yaktığı ağıtı, düzenlediği görkemli cenaze törenini, sonunda Enkidu'nun ölümler dünyasına göçtüğünü anlatan tabletler bulunabilmiştir.

Enkidu'nun ölümünü Tufan öyküsü izler. Tufan, yeryüzünün sularla dolup taşmasının öyküsüdür. Gilgamiş destanında Tufan'ı tanrıça İstar ve Bel'in başlattığı anlatılır. Gilgamiş, Tufan'dan kurtularak sağ kaldığını öğrendiği Utnapiştim'i bulmak üzere yola çıkar. Utnapiştim ölümsüzlüğün sırrını bilen bir bilgedir.

Utnapiştim'i bulan Gilgamiş, onun verdiği ölümsüzlük otuyla gençliğine yeniden dönecek ve ölümsüzlüğe kavuşacaktır. Ama, destanın insanlar için en üzücü bölümü burada başlar. Çünkü Gilgamiş ölümsüzlük otunu yemeye fırsat bulamadan onu bir yılanla kaptırır ve Uruk'a eli boş döner. Bazı kaynaklar, Gilgamiş'in ölümsüzlük otunu halkıyla birlikte yemek istediğini belirtir. Destan, Gilgamiş'in ölüm karşısında yenilgisiyle biter.

Önemi

Destan, tarihte bilinen en eski medeniyetlerden olan Sümerlerin yaşayışları hakkında bilgi verir ve kendisi de ilk yazılı destan olma özelliğini taşır.

Gılgamış Destanı'nın en önemli özelliklerinden biri de, anlattığı "Tufan" öyküsü, üç büyük dinin Kutsal Kitapları'nda yer almasıdır. "Ölümsüzlük Otu" öyküsü, Türk-İslam dünyasının "Lokman Hekim" söylemine benzer.

I. TABLET

Yerin dibindeki suyun kaynağını görenin öyküsünü dinle, yurdum! Dünyada her şeyi bilen adamın adını ünlendireyim: onun görmediği Hiçbir şey yoktur. Dünyanın bütün bilgeliklerini bilip torunlarına Bırakan bir adamdır. Gizleri görüp bunların perdesini yırtan bir Adamdır. Tufandan önce olanın haberini getirdi. Uzun yoldan gelip Yorgun düştü; ama gücünü yitirmedi. Bütün çektiklerini bir anıt taşına kazıdı. Uruk'un dört bir yanına duvar çektirdi. Kutsal E-anna'nın (3) ve temiz hazinenin duvarına bak! O duvar, didilmiş yünden örülen bir Urgan gibidir. Onun köşe burçlarını da gözden geçir! Onun eşini hiç kimse yapamaz. Ta öteden beri orada duran taş merdivenden yol alıp İştâr'ın oturduğu E-anna tapınağına yaklaş! Sonradan gelen hiçbir kral onun eşini yapmadı. Uruk duvarının üstüne çık! İleri yürü! Temeli Gözden geçir! Tuğla duvarı incele. Acaba bunun tuğlaları pişmiş (4) Değil midir? Temeli yedi bilge kurmamış mıdır? (5). (Burada 25 satır eksiklik vardır. Bu eksiklik Etice yazmadan aşağıdaki biçimde Tamamlanabilir.)

Ulu Tanrı, Gılgamış'ı en yetkin biçime soktu. Bütün tanrılar, ona en iyi erdemleri vermek için birbirleriyle yarış ettiler. Güneş Tanrısı, ona, erdemin en yükseğini, yeraltındaki tatlı su okyanusunun tanrısı Ea, bilgeliği bağışladı (6). Büyük tanrılar, Gılgamış'ı şu ölçüde yarattılar: Boyunun uzunluğu on bir endaze, göğsünün genişliği dokuz karış (7). (Gılgamış'ın bedeninin betimlemesini son yeni Babil yazmasında korunmuş olan ufacık bir parçadan, aşağıdaki gibi tamamlamaya çalışabiliriz.) Adımlarının genişliği..... idi. Sakalı yanaklarından aşağı uzamıştı. Güzel bıyıkları vardı. Başındaki saçlar gürdü. Bedeni her bakımdan ölçülüydü. Onda üçte iki tanrılık, üçte bir insanlık vardı. Gövdesi pek iriydi. (Altı satır eksik.)

Bütün ülkeleri dolaştıktan sonra Uruk kentine vardı. Uruk caddelerinde kurumundan kafasını dik tutuyordu. Caddelerde yabanıl bir boğa gibi böğürürdü. Eşsizdi. Silâhları kalkıktı. İnsanlara dirlik vermemek için eli durmazdı. Dirliksizliği yüzünden Uruk halkı gittikçe eksildi. Gılgamış, oğlu babaya bırakmaz, gece gündüz kudurup sağa sola çatar. Gılgamış ağılı bol (8) Uruk'un ne biçim çobanıdır? (9) Öylesine güçlü, üstün, bilgiç, bilge olan bir kral, oğlu babaya, sevileni sevene, kocayı kariya hiç bırakır mı? Gılgamış'ın savaşçıların kızları, erlerin karıları, bundan ötürü tanrıların huzurunda ağlayıp sızlandılar. Bunların ağlayıp sızlanmalarını tanrılar dinlediler. Gökyüzünün tanrıları da, Uruk kentinin baştanrısı Anu'ya başvurarak şöyle dediler:

"Sen, ipe gelmez, yabanıl, vahşi boğayı, Uruk halkını tedirgin etmek için mi yarattın? Eşsizdir. Silâhları kalkıktır. İnsanlara dirlik vermemek için eli durmaz. Gılgamış, oğulu babaya bırakmaz Gece gündüz kudurup sağa sola çatar. Gılgamış ağılı bol Uruk'un ne biçim çobanıdır?"

Öylesine güçlü, üstün, bilgiç, bilge olan bir kral oğulu babaya, sevileni sevene, kocayı kariya hiç bırakır mı?

Gılgamış'ın savaşçıların kızları, erlerinin karıları bundan ötürü ağlayıp sızlandılar. Bunların ağlayıp, sızlanmalarını büyük Gök Tanrısı dinledi. (10) Büyük tanrıça Aruru (11) çağırıldı: "Ey Aruru, sen büyük

Anu'yu yarattın. Şimdi onun rakibini yarat! O istediği denli Gılgamış'a karşı dursun. Bu iki yiğidin birbirlerine karşı güçlerini ölçmelerinden Uruk şehri soluk alsın!" Tanrıça Aruru, bunu duyar duymaz Gök Tanrısının rakibini kalbinde yarattı. Aruru ellerini yıkadı; bir parça çamur koparıp yazıya attı. Ve yazıda yiğit Enkidu'yu yarattı. Çamurdan yaratılan Enkidu, demir gibi sertti (12). Bütün gövdesi kıllarla kapkara olmuştu. Kadın gibi uzun saçları vardı. Saçının lüleleri tıpkı buğday başağı gibi filizlenmişti. O, insan ve kent yüzü görmemişti. Üzerinde, yazının hayvanları gibi bir giysi vardı. Bu durumda ceylanlarla ot yiyor, yabanıl hayvanlarla itişe kakışa suvata (13) iniyor; suyun kalabalığıyla (14) gönlü açılıyordu. Günün birinde suvatın karşı yakasında bir avcıya, bir tuzak (15) kurana rasgeldi. Birinci, gün, ikinci gün ve üçüncü gün suvatın karşısında ona rastladı. Onu gören avcının yüzü dondu; hayvanlarıyla olduğu yerde saklandı; korkudan titremeye tutuldu; sesi soluğu kesildi, içini sıkıntı bastı; çehresini bulut kapladı; gönlünü gam, üzünc sardı; yüzü uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne döndü. Avcı, konuşmak için ağzını açıp babasına dedi:

"Baba, dağdan bir adam geldi. Bu yörenin en güçlüsüdür. Gökten inen yoğun cevhere (16) benzer. Gücü büyüktür, hep dağda dolaşüyor. Her zaman yabanıl hayvanlarla ot yiyor. Ayağı suvatın karşı yakasından hiç eksilmiyor. Korkudan ona yaklaşamıyorum. Açtığım çukurları (17) doldurdu. Gerdiğim ağları yerden koparıp çıkardı. Kırın kalabalığını, (18) avı elimden kaçırıyor, kırdaki işime engel oluyor."

Babası konuşmak için ağzını açıp avcıya dedi:

"Biliyor musun oğlum, Gılgamış Uruk'ta oturuyor. Onu yenecek kimse yoktur. Gökten inen yoğun cevhere benzer. Gücü büyüktür. Ona, krala yüzünü dön! Güçlü adam hakkında ona bilgi ver. O sana bir hayat kadını versin. Onu kira götür. O kadın, bu adamı orada, güçlü bir adam gibi yensin. Yabanıl hayvanlar suvata yaklaştıklarında, o kadın giysisini atsin ve o da zevke dalsın. Kadını görür görmez, ona yaklaşacaktır: Fakat kırlarda onunla birlikte yürüyen hayvanlar, onu yadsıyacaklardır."

Babasının öğüdü üzerine kalkıp, avcı yaya olarak Gılgamış'a gitti. Yolunu tuttu, Uruk'un ortasında durdu:

"Gılgamış, beni dinle ve bana öğüt ver! Dağdan bir adam geldi. Bu, ülkenin en güçlü adamıdır. Gökten inen yoğun cevhere benzer; gücü büyüktür. Her zaman dağda dolaşıyor, hep yabanıl hayvanlarla ot yiyor, ayağı suvatın karşı yakasından hiç eksilmiyor. Korkudan ona yaklaşamıyorum. Açtığım çukurları doldurdu. Gerdiğim ağları yerden çıkarıp kopardı... Kırın kalabalığını, avı elimden kaçırıyordu. Kırdaki işime engel oluyordu!"

Gılgamış, ona, avcıya dedi:

"Ey avcı, git; yanında bir hayat kadını, bir hayat kadını görür! Yabanıl hayvanlar suvata yaklaştıklarında, kadın, giysisini atıp şehvetini kabartsın; kırlarda onunla büyüyen hayvanlar, onu yadsıyacaklardır."

Avcı gidip yanına bir hayat kadını aldı. Bunlar, doğru gidecekleri yerin yolunu tuttular. Üçüncü günde belli yere vardılar. Avcı ve hayat kadını, yerlerine oturdular. Birgün, iki gün suvatın karşısında beklediler. Hayvanlar gelip suvatta su içtiler. Su kalabalığı geldi (19) ve yüreği rahatladı. Ne de olsa Enkidu, dağda yaşadığı için, ceylanlarla ot yiyor, su kalabalığıyla yüreği rahatlıyordu. Hayat kadını bunu, bu yabanıl adamı, kırdan dolaşan bu cellat, (20) herifi görür.

"Hayat kadını! İşte budur. Göğsünü gevşet, kucağını zevkine aç, dalsın! Korkma!. Onun saldırısını karşıla. Bir kez seni görür görmez sana yaklaşacaktır. Üstünde yatması için giysisini aç. O yabanıla kadınlık becerini göster: Kırlarda onunla büyüyen hayvanlar onu yadsıyacaklardır. Onun tutkusu (21) senin üstünde zevke doyamayacaktır."

Hayat kadını, göğsünü gevşetti. Kucağını açtı. Ve o, kadının zevkine daldı. Kadın korkmadı. Onun saldırısını karşıladı. Üstünde yatması için giysisini açtı. Yabanıl adama kadınlık becerisini gösterdi. Onun tutkusu kadının üstünde zevke doymadı. Enkidu, altı gün, yedi gece uyanık kalarak hayat kadınıyla Allah'ın emri oldu. (22)

..... (23) Enkidu'yu gören ceylânlar mertleyip (24) kaçtılar. Artık kırın hayvanları onun yanından uzaklaştılar. Hayvanların ondan uzaklaştığı sırada, Enkidu, bedeni bağlanmış gibi ürperdi. Dizleri tutmadı. Enkidu zayıf düştü. Yürüyüşü eskisi gibi değildi. Sonra akli başına geldi; işi anladı. Geri dönüp hayat kadınının dizlerine oturdu, onun yüzüne bakarak sözlerine kulak verdi. Hayat kadını ona, Enkidu'ya dedi:

"Enkidu sen bilgesin, sen bir tanrı gibisin! Neden bu kalabalıkla kırdı dolaşıyorsun? Gel, seni Uruk'a, Anu'nun, İştar'ın evi olan görkemli tapınağa götürüyüm. Gilgamiş'in olduğu yere, gücü tam olan adamın, yabanıl boğa gibi insanlara zorbalık eden yiğidin yanına."

Hayat kadınının bu sözleri, Enkidu'nun hoşuna gitti; bilge gönlü, bir arkadaşına gereksinim duydu. Enkidu, ona, hayat kadınına dedi:

"Gel hayat kadını, beni birlikte götür! Anu'nun, İştar'ın evi olan görkemli tapınağa; Gilgamiş'in olduğu yere, gücü tam olan adamın, yabanıl boğa gibi insanlara zorbalık eden yiğidin yanına. Ben ona meydan okumak istiyorum. Yiğit gibi konuşmak istiyorum. Uruk'a gidince Uruk'un yazgısını değiştirim. Kırdı doğanın gücü yamandır!"

"Gel, bırak gidelim. O, senin yüzünü görsün. Sana Gilgamiş'i göstereyim. Onun nerede olduğunu çok iyi biliyorum. Enkidu, Uruk'a gel. Süslü kemerler kullanan insanların yanına! Her gün orada bir bayram kutlanır... Neşe yaratan genç oğlanların, görülmeye değer genç kızların oldukları yere: Zevk onlardadır; tam neşe içindedirler."

(Bir satır eksik.) "Enkidu, sana yaşamı seven, acıdan zevk alan Gilgamiş'i göstermek isterim. Onu gör, onun yüzüne bak: O, erkek güzeldir. Tam güçlüdür; senden güçlüdür. Gece gündüz dinlenmesi yoktur. Enkidu, kıskançlığını bırak! "

Ona, Gilgamiş'a, sevgiyi Şamaş (25) gösterdi. Onun aklını düşüncesini Anu, Enlil ve Ea (26) genişlettiler; sen o dağdan gelmezden önce, Gilgamiş seni düşünde gördü; düşünüyerek kalktı, anasına anlattı:

"Aman ana, ben bu gece bir düş gördüm. Bütün gücümle adamların arasından geçip ileri gittim. Orada gökyüzünün yıldızları birdenbire yere döküldüler. Göktaşları gibi yukardan aşağı üstüme düştü. Onu kaldırmak istedim. Bana ağır geldi, kımıldatmak istedim, kımıldatamadım. Uruk halkı oraya toplandı. Erkekler onun ayaklarını öptüler ve ben, o bir karıymış gibi, üzerinde ondan zevk aldım (27). Orada kendi kendime zorladım. Onlar bana yardım ettiler. Onu kaldırdım ve sana getirdim."

Her şeyi öğrenen Gilgamiş'in anası, Gilgamiş'a anlattı:

"Gilgamiş, bu açık bir şeydir. Kırdı sana benzer biri doğmuştur. Onu dağlar yetiştirmiştir. Senin onu görür görmez, bir karıymış gibi üzerinde ondan zevk aldığın adam, senden asla ayrılmayacaktır. Adamlar onun ayaklarını öpecektir. Sen onu kucaklayacaksın. Onu bana getireceksin! O, güçlü Enkidu'dur. Dar zamanda arkadaşına yardım eden bir yoldaştır. Ülkede en güçlü odur. Güçlüdür. Gökten inen yoğun cevhere benzer. Gücü büyüktür. Senin, karı gibi, üstünde zevk aldığın o adam, senden hiç ayrılmayacaktır."

Gilgamiş uyumak için yattı ve başka bir düş gördü. Anasına anlattı:

"Aman ana, başka bir düş gördüm. Karışık şeyler gördüm. Uruk'ta yolun ortasında bir balta yatıyordu. Bunun çevresine toplanmışlar; halk da oraya zorluyordu. Bu baltanın görünüşü şaşırtıcıydı. Ona baktığımda sevindim. Onu severek, bir karıymış gibi, onun üzerinde ondan zevk aldım ve yanıma koydum."

Bilge, bütün bilimleri bilen Ninsun (28), oğluna dedi:

"Gılgamış, senin o adamı görmenin, o bir karıymış gibi onun üzerinde ondan zevk almanın anlamı, onu sana denk tutacağımlı gösterir. Bu, yine güçlü Enkidu'dur, dar zamanda arkadaşına yardım eden bir yoldaştır. Ülkede en güçlü odur. Güçlüdür. Gökten inen yoğun cevhere benzer, gücü büyüktür!"

Gılgamış bir daha anasına dedi:

"Bu, bana büyük bir pay olarak düşün! Bir arkadaş kazanmak isterim, bir yoldaş!"

(Bir satır eksik.) Ve Gılgamış düşleri yordu.

"Gel bakalım, yaş yerden kalk!"

Hayat kadını böylece Enkidu'ya anlattı. Hayvanların su içtikleri yerde ikisi yalnız kalmışlardı.

Dipnotlar

(3) Savaş ve aşk tanrıçası İstar'ın tapınağı.

(4) Pişmiş tuğla, güneşte kurumuş tuğla olan kerpiçten daha değerliydi. Pişmiş tuğla öteki tuğlaların kaplaması olarak kullanılırdı.

(5) Bu yedi bilge, yerin altında bulunan tatlı su okyanusunun tanrısı Ea'nın öğrencileridir. Bunlar yeryüzüne çıkıp insanoğluna bilim ve bilgelik öğrettiler: Çok eski bir söylenceye göre de Sümer ülkesinin krallarıydılar.

(6) Etice yazmadaki bu yerde, Etilerin iki baştanrısından biri göğün Güneş Tanrısı, öteki de Fırtına Tanrısıdır. Burayı Babil mitolojisine, Babil anlayışına göre değiştirmeye çalıştık. (Prof. Landsberger)

(7) Endaze: 60 cm; karış: aşağı yukarı 20 cm.

(8) Bizim hep "ağılı bol Uruk" diye çevirdiğimiz tümce, daha doğru olarak, "Koyun ağlarının kenti olan Uruk" diye çevrilmeliydi. "Bol ağılı" Uruk kentine göndermedir. Bu sıfat, Uruk'un Tanrıçası olan İstar'a adanmış kutsal koyun sürülerini anırtıyor.

(9) Gılgamış'ın taşıdığı yüksek krallık niteliklerinden biri olan çobanlıkla, yaptığı zulüm bağdaşmadığından, burada kendisiyle alay ediliyor.

(10)Yakınmalar doğrudan doğruya büyük tanrılara yapılmadığından, daha küçük tanrıların aracılığına başvuruluyor, bunların aracılığıyla yapılan yakınmaları, ulu tanrılar dinlemiş oluyor.

(11) Büyük ana tanrıçalardan birinin adıdır.

(12) Aruru, kendisinin eskiden yarattığı Gök Tanrısı Anu'nun biçimini ruhunda canlandırıyor, sonra çamuru yazıya atarak bir büyü yapıp, ruhunda canlandırdığı bu biçimi gerçekleştiriyor. (Prof. Landsberger)

(13) Suvat: hayvanların sürekli su içebildikleri bir su kıyısındaki, en çok da ırmak kıyısındaki düzlük yer.

(14) Çok su içiyor olsa gerek (?).

(15) Avcı tuzak ya da kapan kurduğuna göre, yanındaki hayvanların, bu tuzak ya da kapana bağladığı hayvanlar olması gerekir. Çünkü avlanacak hayvanlar ne türdense, o tür ya da başka tür hayvanlardan biri kapanın ve tuzağın yanına bağlanır.

(16) Biz bunu, yoğun bir cevher olan göktaşını olarak yorumluyoruz. Bu, en büyük gücün simgesidir.

(17) Tuzakları.

(18) Yabani hayvanları. (Prof. Landsberger)

(19) Belki içtiği bol su.

(20) Çevik, yiğit, açığız, yaramaz anlamlarına gelir. Adam boynu vuran cellatla bir ilgisi bulunma olasılığı da vardır.

(21) Burada “ad değişimi” (metonomasie) vardır. (Prof. Landsberger)

(22) Mütercim Mustafa Ramazanoğlu bu satırda “Allah’ın emri olmak” deyimini kullanmış, ve “Cinsel ilişkide bulunmak ve yatmak sözcüklerinin karşılığıdır. Halk dilinde çok kullanıldığından bunu ötekilere yeğledim. Özgün metinde de yasal ilişkide bulunmuşlar gibi görülmektedir,” demektedir... Kastettiği halkımızın kız isterken kullandığı “Allah’ın emri, Peygamber’in kavliyle” ifadesidir. Ancak buradaki “Allah’ın emri” “meşru izdivac – resmî evlenme”yi kasteder, “Peygamber’in kavli” de, onun koyduğu esaslar üzerine yapılan evliliklerdir. Bir orospu ile cinsi münasebet, her ne kadar metinde “yasal ilişki” dese de, ALLAH adı kullanılarak, meşrulaştırılmaz. Aynı husus, daha sonra gelecek homoseksüel istek için de geçerlidir. O yüzden mütercimin müsamahasına sığınarak “Allah’ın emri” ifadesini, “nefsine uyma” tabiriyle değiştirdik.

(23) Dr. Albert Schott’un çevirisine koyduğu eski Babil yazmasına ait 45. satırın, anlam bütünlüğünü bozması nedeniyle çevirmedi. Prof. Landsberger bu satırı çıkarmamı salık verdi..

(24) Ceylânların, geyiklerin, yağmurcuların birdenbire sıçramalarına “mertlemek” denir.

(25) Güneş Tanrısı.

(26) En yüksek tanrılar.

(27) Burada Schott’un çevirisi, özgün metne göre değiştirilmiştir. Bu değişikliğin nedeni, burada eşcinsel ilişkiye değinilmesidir. Çünkü olay yanıltıcıdır. Destanı düzenleyen sanatçının anlattığı düş, sanatta gösterdiği en büyük özelliğidir. Sanatçı, Gılgamış’a kösnül bir düş gösteriyor; o da bu düşü, bir çocuk saflığıyla anasına anlatıyor. Bu öge, birinci düşte, destanın yalnızca en son yazmasında bulunuyor. Schott’un metniyse, en son yazma olan eski Babilce metinden çevrilmiştir. (Prof. Landsberger)

(28) Gılgamış’ın anası.

II. TABLET

Enkidu, hayat kadınının karşısına oturdu. O, onun sözcüklerini dinledi ve anlattıklarına kulak verdi. Kadının öğüdü, yüreğine işledi. Kadın, bir giysi çıkardı: Birini ona giydirdi, öbürünü kendisine alıyordu. Kadın, onu bir ana gibi elinden tutup çobanların sofrasına, hayvanların ağılına götürdü. Onun, yurdu dağlar olan Enkidu'nun, önceleri ceylânlarla ot yiyen adamın, kalabalığın sütünü emenin, şimdi önüne

yemek koydular. O, utanarak gözünü dikeyiyor, bakıyordu. Enkidu, ekmek yemesini bilmiyor, içki içmesini anlamıyor! Hayat kadını, ağzını açıp Enkidu'ya dedi:

"Enkidu, ekmek ye! Bu, yaşamın koşuludur! İçki iç! Bu, ülkenin göreneğidir!"

Enkidu, doyuncaya dek ekmek yedi. Yedi küp içki içti. İçi açıldı, neşe buldu. Yüreğine açıklık geldi, yüzü parladı. Kılı, pis gövdesini sıvadı, kendi kendini yağladı (29), insana döndü. Sonra bir giysi giydi, artık adam oldu. Aslanların üstüne yürümek için silâhını aldı. Çobanlar geceleri uykuya daldı. Kurtları yakaladı, arslanları kovaladı. Eski bekçiler rahat ettiler. O, güçten üstün insan, o erkeklerin bir tanesi Enkidu, bunlara bekçi oldu. (14 satırlık boşluk. Enkidu, hayat kadınıyla birlikte) Enkidu, hayat kadını ile eğlenirken gözlerini kaldırdı ve bir adam gördü. Hayat kadınına seslendi:

"Yosma! Adam buraya gelsin! O ne diye geldi? Söyleyeceğini dinlemek isterim!" Hayat kadını adamı çağırıp ona yaklaştı, ona dedi: "Adam, nereye acele ediyorsun? Yorulman neye yarar?" Adam, ağzını açıp Enkidu'ya dedi: "Benimle birlikte kız evine (30) gel! Nişanlı seçmek için herkesin evi Uruk kralına daima açıktır. Nişanlı seçmek için herkesin evi, Uruk kralı olan Gılgamış'a daima açıktır. O, evlenecek olanlarla önce kendisi yatar, sonra da koca (31). Tanrısal yasaya göre bu, tanrının bir buyruğudur. Bu buyruk kendisine göbeğinin bağı kesilir kesilmez verilmiştir." (32). Adamın sözü üzerine benzi sarardı... (Dokuz satırlık boşluk.)

Enkidu önden gidiyor, hayat kadını onun arkasından. O, Uruk'a girince halk çevresine toplandı. Uruk'ta caddenin ortasında durunca, insanlar başına birikteler ve ondan şöyle söz ettiler: "O, aşağı yukarı Gılgamış'a benzer. Bedence daha ufaktır; ama, kemikleri onunkinden daha güçlüdür. (Bir satır eksik.) Ülkede en güçlü odur. Güçlüdür. O, kalabalığın sütünü emmiştir." (Bir satır eksik.)

Zayıf yavrucuklar gibi ondan korkmalarına karşın, adamlar rahatladılar, "O yiğite karşı, gösterişi yaman bir yiğit alandadır. Gılgamış'a karşı tanrıya benzer, onun (33) bir eşi alandadır! İshara'ya (34) özgü bir yatak hazırlanmıştır. Gılgamış'ın onun yanında kalması için. Bu gece onunla 'Allahın emri' olacaktır." (35) Gılgamış yaklaştığında, Enkidu caddenin ortasına dikildi. Gılgamış'a yolu kapamak isteyip, onu yatak odasına bırakmadı. (Yedi satır eksik.)

Gılgamış, kırdı büyüyen, gür saçlı, ele avuca sığmaz Enkidu'ya baktı: Kendi kendisine yol açtı ve üstüne yürüdü. Kentin alanında birbirleriyle karşılaştılar. Enkidu, kapıyı ayağıyla kapayıp Gılgamış'ı içeri bırakmadı. Bunun üzerine boğalar gibi böğürerek kapıştılar: Kapının direklerini paramparça ettiler. Duvar, yerinden sarsıldı! Gılgamış ve Enkidu, evet, boğalar gibi böğürerek birbiriyle kapıştılar. Kapının direklerini paramparça ettiler. Duvar yerinden sarsıldı! Gılgamış diz üstü yere düşünce, öfkesi indi ve göğsünü geri çekti. Gılgamış göğsünü çeker çekmez, Enkidu ona, Gılgamış'a dedi:

"Anan olan, ağılın yabanıl ineği, Tanrıça Ninsun (36), seni bir tane doğurdu. Başın adamların tepesini aşmıştır! Enlil senin alnına insanların krallığını yazmıştır! Gücün evrenin beylerinden üstündür."

(On satırlık boşluk.) Birbirini öptüler ve arkadaş oldular. (Görünüşe bakılırsa bundan sonraki 14 satırlık boşluğun sonuna doğru, Gılgamış'ın Enkidu'yu, bir oğul olarak kendi anasına götürmüş olmasından söz ediliyor. Gılgamış, Enkidu'dan şu biçimde söz ediyor.)

"Ülkede en güçlü odur. Güçlüdür. Gökten inen yoğun cevhere benzer, gücü büyüktür! Kimse karşısında duramaz. Ona lütfunu göster."

Gılgamış'ın anası oğluna dedi, Ninsun, yabanıl inek, Gılgamış'a dedi: "Oğlum.... (Üç satır eksik.) (Enkidu'nun hep korumakta olduğu biçiminden ötürü, Ninsun'un şaşkınlığını belli ettiği anlaşılıyor. Bundan sonraki beş satırsa, Gılgamış'ın yanıtlarını oluşturabilir.) "Onunla yukarı, aile ocağının kapısına

gitti. O, bana karşı pek çok kışkırtıldı. Enkidu'nun babası ve anası yoktur. Onun dağınık saçları hiç kesilmemiştir. O, kırdı doğduğundan kimse onu eğitmemiştir."

Enkidu, orada durdu ve onun söylediklerini dinledi. Gözleri yaşla doldu. Söylenenler kendisine pek dokunduğundan acı acı içini çekti. Gilgamiş, yüzünü ona çevirip, oturdukları yerde birbirleriyle kucaklaştılar; âşıklar gibi eller birbirinin üstüne kondu ve Gilgamiş, Enkidu'ya dedi:

"Dostum, neden gözlerin yaşla dolu? Söylenenler sana dokunduğu için mi acı acı içini çektin?"

Enkidu ağzını açıp Gilgamiş'a anlattı:

"Dostum, bir acı boğazımı sıkıyor. Kollarım uyuşturdu, gücüm azaldı."

Gilgamiş, ağzını açıp Enkidu'ya dedi: (Altı satır eksik.) "Ejder yapılı Humbaba ormanda oturuyor. Sen ve ben onu öldürüp şu belâyı ülkeden kaldıralım. Kendimize katran ağaçları devirelim." (Dört satır eksik.)

Enkidu, ağzını açıp Gilgamiş'a dedi:

"Dostum, ben dağlarda deneyimliyim; yabanıl hayvanlarla oralarda dolaştım. Ormanın uzaklığı iki kez on bin saat çeker. Yukarıya, onun içine dalacak kimdir? Humbaba... onun böğürtüsü tufandır, evet, onun soluğu ateş, saldırısı ölüm. Neden ötürü böyle şeyleri yapmaya yeliyorsun? (37) Humbaba'nın oturduğu yer için savaşıyor hiçbir kimse ona karşı dayanamaz."

Gilgamiş, ağzını açıp Enkidu'ya dedi:

"Katransa, ben bunun dağına çıkmak istiyorum. Bu dağ geniş ormanın ortasında bulunuyor. (Üç satır eksik.) Humbaba'nın bulunduğu ormana gitmek istiyorum. Savaşta bir balta bana yeter. Sen burada yalnız kal, ben oraya gideceğim."

Enkidu, ağzını açıp Gilgamiş'a dedi:

"Oraya nasıl gidebiliriz... Katran ormanına? Gilgamiş, onun bekçisi bir savaşçıdır. Hiçbir zaman ırmızganmaz. (38) (iki satır eksik.) Enlil onu, katranları korusun diye insanların başına belâ kılmıştır. Her kim yukarı, ormana çıkarsa, kötürüm olur."

Gilgamiş, ağzını açıp Enkidu'ya dedi:

"....." (39) "Güneş gökyüzünde durdukça tanrılar sonsuza dek yaşarlar. Ancak, insanın günleri sayılıdır. Onların ettikleri hephavadır. Sen daha buradayken ölümden korkuyorsun. Yiğit ruhundaki gücün sana yararı ne? Öyleyse, seni ben götürüyüm de, ağzın bana: "İleri git! Korkma" diye çağırırsın. Kendim ölürsem adımları yükseltirim, 'Ejder yapılı Humbaba'nın düşmanı Gilgamiş ölmüştür,' derler." (Sekiz satır eksik.) "Katran devirmek için elimi buluşturmak istiyorum. Kendim için bir ad bırakmak istiyorum. Şimdi dostum, silâhçı ustasına gitmek istiyorum. Silâhlar gözümüzün önünde dövülsün."

El ele verip silâhçı ustasına gittiler. Ustalar, oturup birbirleriyle danıştılar. Büyük baltalar dövdüler. Üç okkalık nacaklar dövdüler. Yalımı iki okkalık büyük kılıçlar dövdüler. Kabzaların başı on beş okkalık, kılıçların kını on beşer okkalık; altından. Gilgamiş ve Enkidu, her biri 300 okkalık silâhlar taşıdılar. Adamlar, Uruk kentinin yedi sürgülü kapısına vardılar; halk bir araya birikti; Uruk sokaklarına neşe saçıldı. Gilgamiş, Uruk sokaklarında halkın neşesine tanık oldu. O, karşısında oturan halka seslendi:

"Ben, ejder yapılı Humbaba'ya gitmek istiyorum. O söylenen şeyi, ben Gilgamiş, görmek istiyorum. Onun adı ülkelere yayılmıştır. Katran ormanına koşmak istiyorum. Uruk çocuğunun nasıl güçlü

olduğunu bütün ülkeye anlatayım. Katranları devirmek için elimi bulaştırayım. Kendim için sonsuzlaşacak bir ad yapayım!"

Uruk mahallesinin yaşlıları dönüp Gılgamış'a dediler:

"Gılgamış, sen genç olduğundan, gönlün seni böylesine ileri götürdü. Sen burada ne yaptığını bilmiyorsun. Bizim işittiklerimiz, Humbaba'nın çok acayip olduğudur. Onun silâhının karşısına çıkacak olan kimdir? Orman iki kez on bin saat uzaklık çekiyor. Yukarı çıkıp onun içine girecek olan kimdir? Humbaba, onun böğürtüsü tufandır, evet, onun soluğu ateş, onun saldırısı ölüm. Neden dolayı böyle şeyleri yapmaya heves ediyorsun? Humbaba'nın oturduğu yer için savaştan hiçbir kimse ona dayanamaz."

Gılgamış, öğütçülerinin sözünü dinledikten sonra, gülümseyerek gözlerini arkadaşına dikti (40). (Dokuz satır eksik).

"Korucuyu meleğin seni sıkıntılardan kurtarsın; barış içinde Uruk kıyısına (41) dönmen için sana kılavuz olsun!"

Gılgamış, diz çöküp elini kaldırdı:

"Söyledikleriniz yerini bulsun. Şimdi gidiyorum. Şamaş! Ellerimi sana kaldırıyorum: oraya varınca canım sağ esen kalsın! Beni Uruk kıyısına geri döndür! Gölgeni üstümden eksik etme!"

Bundan sonra Gılgamış, arkadaşını çağırdı, falına onunla birlikte baktı (42). (Yedi satır eksik). Gılgamış'ın gözlerinden yaşlar boşandı:

"Hiç gitmediğim bir yol. Sonu belli olmayan bir yolculuk. Burada sağ esen kalırsam seni gönlüme göre sevmiş olurum. Kendimi senin zevkine kaptırmak isterim, seni tahtlara geçirmek isterim."

Artık köleler silâhlarını getirdiler. Büyük kılıçları, yayı, sadağı eline teslim ettiler. Baltaları aldı, sadağı ve Anşan (43) yayını bir yanına astı, kılıcı kemere taktı. Yolda yürümeye başladılar. İnsanlar Gılgamış'a sordular:

"Sen ne zaman kente geri döneceksin?"

Dipnotlar

(29) O zamanlar insanlar güzel kokulu yağlarla bedenlerini yağlardı. (Prof. Landsberger)

(30) Ev diye çevirdiğim sözcük, iki yerde geçmektedir, anlaşılması da güçtür.

(31) Burası yeterince açık değildir. Bazı dilbilimciler bunu "ius primae noctis" (ilk gece hakkı) diye yorumluyorsa da, bu yorum genellikle kabul olunmuş değildir.

(32) Çocuk doğduktan sonra, göbeğinin bağı üzerinde fal bakılmış olsa gerek.

(33) Gılgamış'ın.

(34) Yerli olmayıp Sümer panteonuna sonradan girmiş bir tanrıça.

(35) Mütercim, Gılgamış'ın İşhara ile resmen evlenme hazırlığı akla geldiği için "Allah'ın emri" ifadesini kullanmış.

(36) Yabanıl inek görünümünde bir tanrıçadır. (Prof. Landsberger)

(37) Yelmek, heves etmek anlamına gelir. Bazan bağlanma, kapılanma anlamında da kullanılır. (ÇN)

(38) Hafif uyumak, şekerleme yapmak. (ÇN)

(39) Bu satır anlaşılıyor. (Prof. Landsberger)

(40) Gılgamış'ın Engidu'ya söyledikleri, ne yazık ki kaybolmuştur.

(41) Uruk, Fırat kıyısında olduğundan böyle bir dilekte bulunulmuştur.

(42) Faldan, işin uğursuz gideceği anlaşılıyor.

(43) Eski Elâm devletine ait bir yer. Bugünkü Batı İran'da.

III. TABLET

Yaşlılar, Gılgamış'a çok saygı gösterdiler. Yol hakkında ona öğüt verdiler:

"Gılgamış, gücüne güvenmemelisin. Onu bırak yoluna gitsin, sen kendi kendini koru. O orada keçi yolunu bilir; arkadaşı kollar; Enkidu orada senden önde gitsin. O, yolu gördü, yoldan geçti. Ormana giden yoldan, dağların geçidinden. O, Humbaba'nın bütün gizli yollarından geçti. Böylece önde giden arkadaşını korur. Onu bırak yoluna gitsin, sen kendi kendini koru. Şamaş seni dileğine kavuştursun. İştiklerini sana gözlerinle göstereyim! O, sana kapalı olan yolu açsın! Yolu senin adımına açsın! Dağı senin ayağına açsın! Seni hoşnut eden şeyi, gecen sana getirsin (44). Lugalbanda (45) başarıda sana yardım etsin. Bir çocuk gibi başarısına kavuş! Humbaba'nın, kıyısında uğraşacağın ırmağında ayaklarını yıka! Akşam molanda bir kuyu kaz. Kırbanda (46) her zaman temiz su bulunsun. Samaş'a soğuk su sun. Her zaman Lugalbanda'yı anımsa! Enkidu arkadaş, yoldaşı korusun. (anlaşılmaz bir sözcük) ... kadar kendisi getirsin. Hepimiz birden kralı sana teslim ediyoruz; sen de yurda dönerken kralı bize teslim et!"

Enkidu ağzını açıp Gılgamış'a dedi:

"Sen karar verdin, artık yürü. Yüreğin korkusuz olsun. Yalnızca bana bak! Hasrın oturduğu yeri, Humbaba'nın üzerinde dolaştığı yolları, iyi biliyorum. Yola çıkmamızı buyur, onlardan (47), buradan ayrıl!"

Gılgamış, ağzını açıp Uruk'un yaşlılarına dedi: (Dört satır eksik).

"Size söylediklerimi, benimle gidecek olan Enkidu'yla birlikte yapacağım. Öğütlerinizi sevinerek gönülden dinledim."

Yaşlılar onun bu sözlerini dinledikten sonra, yiğitlere yol açtılar;

"Yürü Gılgamış, işin uğurlu olsun! Koruyucu tanrın yanında gitsin, o seni başarıya erdiren."

Gılgamış, ağzını açıp Enkidu'ya dedi:

"Gel arkadaşım, büyük saraya gidelim. Büyük kraliçe Ninsun'un huzuruna. Ninsun'un vereceği akıllıca öğüt, ayaklarımıza doğru yolu gösterir."

Gılgamış'la Enkidu, el ele verip büyük saraya, büyük kraliçe Ninsun'un huzuruna çıktılar. Gılgamış çıktı ve Ninsun'un yanına girdi:

"Ninsun ben güçlendim; yeni bir şey başarmak istiyorum: Humbaba'nın yanına, uzak bir yola yürüyeceğim. Bilmediğim bir savaşa atılıyorum, bilmediğim bir yola çıkıyorum. Benim gidip geri dönmem, katran ormanına varmam, ejder Humbaba'yı öldürmem, Şamaş'ın nefret ettiği o belâyı ülkeden temizlemem için gereken zamanı, benim hesabıma Şamaş'tan dile. Onu öldürüp katran ağacını ben devirince, ülkenin yukarısında, aşağısında barış olsun. Utku belgisini senin önünde dikeyim."

Kraliçe Ninsun, oğlu Gılgamış'ın sözlerini acıyla dinledi: (On dört satırlık boşluk).

Ninsun odasına girdi. (Bir satır eksik). O, bedenine yaraşan bir giysi giydi, göğsüne de yaraşan bir mücevher taktı. O, kemer ve krallık tacını koydu. Merdivene basıp damın üstüne çıktı. Kurban yerine çıkararak tütsü yapıp Şamaş'ın önüne koydu. Tütsüsünü yakıp Şamaş'ın huzurunda kollarını kaldırdı:

"Neden oğlum Gılgamış'a coşkun bir yürek verdin, neden savaşa şimdi de o gitsin diye onu ileri ittin? Humbaba'nın yanına, uzak bir yol yürüyecek. O, bilmediği bir savaşa atılıyor, bilmediği yollarda yolculuk ediyor! Onun gidip geri dönmek, katran ormanına varmak, ejder Humbaba'yı yok etmek, senden nefret eden o kötüyü ülkeden temizlemek zamanını Gılgamış'ın yoluna baktığın günde, seni seven o nişanlı, Aya, sana anımsatsın! Onu gecelerin bekçilerine, yıldızlara, akşamları baban Aya da ısmarla." (48)

(On iki satırlık bir boşluktan sonra, aşağıdaki anlaşılması güç sözcükler geliyor): O, tütsüyü söndürüp kötü ruhları dağıtma duasını okudu. Haber vermek için Enkidu diye çağırdı.

"Benim kucağında yetişmeyen güçlü Enkidu! Şimdi seni oğulluğa kabul ettim. Gılgamış'ın armağanları olan, büyük rahipler, tapınak kızları ve tapınım töreni hizmetçileriyle birlikte kabul ettim."

Ninsun, Enkidu'nun boynuna bir muska astı. (84 satırlık bir boşluk). Yaşlıların Enkidu'ya ikinci seslenişleri:

"Enkidu, arkadaşını kolla, yoldaşını kora , (49) Onu kendin getir! Hepimiz birden kralı sana teslim ediyoruz, sen de yurda dönerek kralı bize teslim et."

(Tabletin gerisi kırıktır).

IV. TABLET

(Bu tabletin ilk dört buçuk sütunu -bütün tablet altı sütundan oluşmaktadır- herhalde kralın ve arkadaşının katran ormanına gidişlerinden söz ediyordu. Ama, bu sütunlardan ancak kırık bir parça kalmıştır. Bu parça, ikisinin başından her gün geçenleri sık sık betimlemektedir.) İki kez yirmi saatten sonra hafif bir yemek yediler. İki kez otuz saatten sonra kendi kendilerini akşam dinlenmesine çektiler. İki kez elli saati bütün bir günde yürüdüler. Bir ay üç günlük yolu üç günde kestirdiler. Akşam dinlenmesine bir kuyu kazdılar.(50) (Burada 200'den çok satır yitmiştir. Geri kalan parçada yineleme vardır. Bu yinelemeden anlaşıldığına göre, Gılgamış'la Enkidu ormanın kapısına gelmişlerdir. Bir bekçi, Humbaba'nın diktiği kocaman kapıyı beklemektedir. Gılgamış'la Enkidu, onunla başa çıkıp çıkmayacakları konusunda duraksamış olmalı ki, Enkidu ona şunları söylüyor:)

"Uruk'ta ne dediğini anımsa! Uruk'un çocuğu Gılgamış, sen öldürmek için yekin, (51) onun üstüne var!"

Ağzından çıkan sözleri duyar duymaz tam güveni arttı. (Bundan sonraki belki Gılgamış'ın Enkidu'ya söylediği sözlerdir.) Onun savaşması ve bir de ormana dalıp bizden kaçmaması için hemen üstüne

vardı. Hiçbir silâh işlemesin diye, giyinmek için yedi savaş giysisi hazırladı. O anda yalnızca birini giydi, geri kalan altı kat giysiyi soydu. Bunlar yerde ayaklarının altında kaldı. Ormanın kapısında duran bekçiyi yakalamak için, huysuz, yabanıl bir boğa gibi ileri atıldı. O, birden bire bağırp korkuya düştü. Ormanların bekçisi bağırp çağırıldı! Çocuğun babasını çağırması gibi, Humbaba'yı çağırıldı. (Buradaki 22 satırlık boşlukta, belki her iki yiğidin bekçiyi zararsız duruma getirmiş olmaları ve Enkidu'nun kapıyı nasıl açtığı anlatılmıştır. Bundan sonrası şöyledir:) Enkidu, konuşmak için ağzını açıp Gılgamış'a dedi:

"Biz, ormana inmeyelim. Kapıyı açarken elim tutmaz oldu."

Gılgamış konuşmak için ağzını açıp Enkidu'ya dedi:

"Biz, şimdiye dek böyle üzüldük mü? Biz bütün dağları aşarak geldik. Bununla birlikte hedef karşımızda duruyor. Benim savaştan anlayan, savaş deneyimi olan arkadaşım, giysime dokunursan artık ölümden korkmazsın! (İki satır çevrilememiştir.) Elinin tutmazlığı gitsin! Vücudunun ağırlığı yok olsun! Arkadaşım, koluma asıl, birlikte inelim. Gönlün savaşa doysun! Ölümü unut, korkma! Kendisini koruyan adam, arkadaşını da sağ tutsun! İnsanlar ölünce kendilerine ad yaparlar!"

İkisi birden yeşil ormana vardılar. Konuşmaları kesildi, sessiz durdular.

V. TABLET

Ormana gözlerini dikip baktılar. Katranların yüksekliğine şaşılar. Ormana girilen yola şaşılar. Humbaba'nın geçtiği yerde bir ayak izi vardı. Yollar iyi bir durumdaydı. Büyük yol güzel yapılmıştı. Onlar katran ağacı dağını görüyor, tanrıların oturduğu yeri, İrnina'nın (52) yüksek tapınağını. Bu dağın önünde bir katran ağacı vardı. Bu, pek gürdü; gölgesi çok hoştu, sevinçle doluydu. Çalılar birbirine girmişti. Büyük ormanın ağaçları da birbirine girmişti. (56 satırlık boşluk.) İki yiğit Humbaba'yı beklediler, ama o gelmedi... (6 satırlık boşluk.) Enkidu, ağzını açıp Gılgamış'a dedi:

"Humbaba'nın izini böyle bulabilir miyiz? Bırak bir biri arkasına düşler görelim. (Üç satır eksik.) Düşler üç kez görülmeli."

(26 satırlık boşluk. Bu boşlukta, Gılgamış'ın gördüğü birinci düş anlatılmıştır.) Enkidu, ağzını açıp Gılgamış'a dedi: (İki satır eksik.)

"Düşün beni çok sevindirdi!"

Akşam dinlenmesine gitmek için birbirleriyle sözleştiler. Gece yarısı onun (53) uykusu kaçtı, düşünüy Enkidu'ya anlattı:

"Arkadaş, nasıl? Sen beni uykumdan ne diye tedirgin ettin? Ben niçin uyanığım? Enkidu, arkadaş, ben bir düş gördüm... Sen beni uykumdan tedirgin ettin? Ben niçin uyanığım? Birinci düşümün üstüne, ikinci düşüm görüldü; derin dağ diplerinde duruyorduk, hemen dağ devrildi... Beni yere yıktı. Dağ ayaklarımı yakaladı ve onları bırakmadı. Biz onun karşısında küçük saz sinekleri gibi kaldık... Öyle aydınlıktı ki. Bana bir adam görüldü. Ülkede en güzel oydu. Pek güzeldi. O beni dağın altından çekti, bana su içirdi. (54) Yüreğim ferahladı. Ayaklarımı yere deşirdi."

Kırda doğan Enkidu, arkadaşına dedi, Enkidu düşü yordu.

"Arkadaş, düşün güzeldir, pek iyi bir düşür. Arkadaş, gördüğün dağ Humbaba'dır. Humbaba'yı yakalayacağız; onu öldüreceğiz ve ölüsünü dışarı tarlaya atacağız. Yarın her şey sona erecek."

İki kez yirmi saatten sonra hafif bir yemek yediler. İki kez otuz saatten sonra kendilerini dinlenmeye çektiler. Şamaş'ın önünde bir kuyu kazdılar. Ancak Gilgamiş, dağa tırmandı ve ince ununu dağa serpti. (55)

"Dağ! Enkidu için bana bir düş getir! Ona, Enkidu'ya da bir işarette bulun!"

Dağ, Enkidu için ona bir düş getirdi. Ona, Enkidu'ya da bir işarette bulundu. Pek soğuk bir yel esti, bir fırtına gelip geçti. Fırtına, Gilgamiş'ı uyuttu. Gilgamiş uyurken dağların yamaçlarında biten buğdaylar gibi bir yana devrildi ve Gilgamiş'in çenesi baldırına dayandı. (56) İnsanlara gevşeklik veren uyku onun üstüne düştü. Uyandığı uykuyu bırakıp yukarı yürüdü, arkadaşına dedi:

"Arkadaş, beni çağırmadın mı? Niçin uyandım? Sen beni sarsmadın mı? Niçin korktum? Buradan bir tanrı geçmedi mi? Organlarım niçin titredi? Arkadaş, üçüncü bir düş gördüm ve gördüğüm düş çok ürkütücüydü; gök haykırdı, yeryüzü gürledi! Hava dinginleşti, karanlık çöktü. Bir yıldırım düştü. Bir yangın yükseldi. Duman koyulaştı. Ölüm yağdı. Yağan köz oldu; ateş söndü ve yukarıdan aşağı dökülen (köz olan ateş), küle döndü. Aşağı gel, tarlada konuşabiliriz."

Orada Enkidu, onun kendisine anlattığı düşü duyunca Gilgamiş'a dedi:

(Buradaki boşlukta, belki, Enkidu'nun Gilgamiş'ın gördüğü düşü övmesi ve sonra iki arkadaşın katranları devirmek için en son kararı vermeleri anlatılmaktadır). O, eliyle baltayı yakaladı... bir tane de nacakları vardı: Enkidu onu eline aldı ve katranları devirdi; ama Humbaba gürültüyü duyunca öfkeleni:

"Kimdir o, dağlarımın çocukları olan ağaçların ırzına geçen? Kimdir o, katranı deviren?"

Bunun üzerine göksel Şamaş, gökten onlara seslendi:

"İleri gidin, korkmayın!"

(Yaklaşık 80 satırlık boşluk. Görünüşe göre, Gilgamiş ve Enkidu, Humbaba'yla yapacakları savaşım için Şamaş'tan öğüt istediler. Şamaş'ın verdiği olumsuz yanıt, burada anlatılmış olmalıdır. Çünkü metin şöyle sürüyor:) ...ve ondan sel gibi gözyaşları boşandı. Gilgamiş, göksel Şamaş'a dedi: (İki satır eksik.)

"Ancak ben, göksel Şamaş'a baş eğiyorum. Benim için gösterilen yoldan yürüdüm."

Göksel Şamaş, Gilgamiş'ın yalvarmasını dinledi ve Humbaba'nın önüne büyük fırtınalar çıkardı: Büyük fırtına, poyraz, kasırga, kum fırtınası, bora fırtınası, kırağı fırtınası, rüzgâr, çam fırtınası! Ona karşı sekiz fırtına kalktı ve bunlar Humbaba'nın gözlerine savruldu. İleri gidemedi, geri dönmedi. Humbaba savaştan vazgeçti. Bunun üzerine Humbaba, Gilgamiş'a seslendi:

"Gilgamiş, beni bırakmalısın! Sen benim efendim olmalısın, ben senin kölen olmalıyım. Ben sana dağlarımın çocukları olan ağaçları devireyim ve onlardan senin için evler yapayım."

Enkidu, Gilgamiş'a dedi:

"Humbaba'nın dediklerini dinleme! Humbaba'yı öldürmelisin!"

(Bunu izleyen boşlukta, Humbaba'nın öldürülmesi ve iki yiğidin geri dönmesi anlatılmaktadır; tabletin son satırı belki şöyle tamamlanmaktadır:) Gilgamiş, Humbaba'nın kesilen başını sırığa dikti.

Dipnotlar

(44) Düşte bildirsin anlamında.

(45) Gılgamış'ın koruyucu tanrısı. (Prof. Landsberger)

(46) Su taşımağa yarar tulum. (ÇN)

(47) Yaşlılardan (Çeviren).

(48) Emanet etmek anlamında. (ÇN)

(49) Anlaşılmaz bir sözcük.

(50) Güneş tanrısına su sunmak için.

(51) Kalk, fırla, sıçra demek. (ÇN)

(52) İrnina, İştâr'la (Babillilerin Venüs'ü) ilgili bir yakarıda İştâr'la bir tutuluyor ve kendisine şöyle sesleniliyor:

"Sen en güçlüsün, İgigilerin (yeryüzü tanrılarının) en büyüğü, sen kraliçesin. Kükreyen aslan, kızgın vahşi boğanın... (Sin'in Tanrısı) güçlü kızı, sana karşı duracak kimse yoktur."

Buna göre, İrnina, gezegenlerin tanrıçası Venüs'tür. (Schott)

(53) Gılgamış'ın.

(54) Demek, tehlike atlatana su içirmek göreneği o zaman da varmış.

(55) Un, ruhların yerin altından çıkıp düş göstermeleri için serpilir. Bu ruhlar düşte görünürler.

(56) Gılgamış, dağların yamaçlarında biten ve yeğın yellerin etkisiyle devrilip iki kat olan buğdaylara benzetiliyor. Bir buğday eğildiği zaman başağı nasıl köküne kadar dayanırsa Gılgamış'ın o anda büzülerek uyuduğunu anlatıyor. (ÇN)

VI. TABLET

Kirini yıkadı, silâhlarını parlattı, başını sallayarak saçının tutamlarını arkaya attı. Kirli giysisini fırlatıp temizini giydi, savaş giysisini giyip beline işlemeli kemerini kuşandı. Gılgamış, krallık tacını giyince; Gılgamış'ın güzelliği, İştâr'ın güzel gözlerini kamaştırdı:

"Gel Gılgamış! Benim güveyim ol! Bana meyveni armağan et, (57) armağan etsene! Sen benim kocam ol, ben senin karın olayım! Sana altından ve lacivert taşından yapılmış koşu arabaları koşturayım! Tekerlekleri altın, boynuzları (58) ayna gibi parlayan madenden olsun! Buna ruhlar, dev gibi katırlar koşulsun! Sen evimize girince seni katran kokuları (59) karşılasın. Büyük rahipler ve soylular ayaklarını öpsünler! Krallar, büyükler ve beyler ayaklarının altına diz çöksünler! Dağların ve ülkelerin ürünlerini sana vergi olarak getirsinler! Sana keçiler üçüz, koyunlar ikiz yavrulasın! Senin sıpan bir ester yüküyle koşsun! Arabanın önündeki atın, yarışta birinci olsun! Boyunduruktaki öküzlerinin eşi olmasın!"

Gılgamış, konuşmak için ağzını açıp görkemli İştâr'a dedi:

"Seni ha!..... Seninle evlenirsem ne kazanacağım? Nasıl olsa kendimi yağlayacak yağım ve üstüme giyecek giysim var. Yiyecek ekmeğim ve azığım vardır, dahası, tanrılara yaraşır yemeğim, krallara özgü içkilerim bulunur!"

(Bir satır eksik. Bundan sonraki parçada, Gılgamış, Tanrıça'yı şu biçimde aşağılıyor:)

".....
..... (60) Sen, soğukta ısıtmayan bir örtüsün! Sen rüzgâra ve fırtınaya engel olmayan uydurma bir kapısın! Sen, üstüne örtülendi altında ezen bir fil derisisin! Sen, içinde toplantı yapan yiğitlerin üstüne çöken bir saraysın, sen taşıyıcısının üstünde eriyen bir ziftsin! Sen, taşıyıcısının üstünde boşalan bir kırbasın! Sen taş duvarı çatlatan bir kireçsin! Sen, düşman ülkesini çeken bir yemişsin. (61) Giyeni sıkan bir ayakkabısın! Dostlarından hangisini sonsuz olarak sevdiğin? Çobanlarından hangisini sürekli olarak beğendin? Haydi sevgililerinin adlarını sayayım!" (Bir satır eksik.)

"Senin gençliğinin sevgilisi olan Tammuz'a, (62) yıldan yıla ağrı yazdı kıldın. Sen, renkli çoban kuşunun aşkına düştün; ama ona da vurup kanadını kırdın; şimdi o, ormanlarda "kappi" (63) diye bağırıp duruyor! Sen, gücü üstün olan aslanın aşkına düştün; ama sonra ona yedi ve yedi tuzak çukurları kazdın. Sen, savaşa alışkın olan atın aşkına düştün; ama sonra ona kırbaç, bizlengiç ve kamçıyı yazdı kıldın; iki kez yedi saat koşmayı yazdı kıldın; ona suyu bulandırıp içirmeyi yazdı kıldın; anası Silili'ye sürekli yası yazdı kıldın! Sen, koyun çobanının aşkına düştün; o, sana durmadan köz yığıp, günü gününe oğlaklar getirdi; ama sonra ona vurup kurda döndürdün, şimdi de kendi küçük çobanları onu kovalıyorlar; dahası, kendi köpekleri bacalarını ısırıyorlar. Sonra sen, babanın hurma bahçivani olan İşullanu'nun aşkına düştün; o, sana durmadan bir sepet hurma getirip günü gününe sofranı donatırdı; ama sonra ona göz atarak yaklaştın: İşullanu'cuğım.... (64) yiyelim dedin." (Bir satır çevrilememiştir.)

İşullanu şu yanıtı verdi:

"Sen benden ne istiyorsun? Sanki anam benim için pişirmedim mi? Ne diye kokmuş, çürümüş yemekleri yiyecektim?.. öyle ekmek ki, kabuğu sazdan ve dikendendir. (65) (Bir satır eksik) Sen onun söylediği bu sözleri duyduktan sonra, ona vurup onu (66) döndürdün ve bahçenin içine bıraktın. (Bir satır çevrilememiştir.) Şimdi beni seversen, beni de onlar gibi yaparsın."

O, İştar, bunu duyar duymaz öfkelenmiş; yukarıya gökyüzüne çıktı. İştar, babası Anu'nun huzuruna gitti. O, anası Antum'un huzuruna gitti ve dedi:

"Babam! Gılgamış bana sövüyordu! Gılgamış bana kokmuş, çürümüş şeyleri saydı. Kokmuş, çürümüş şeyleri!"

Anu konuşmak için ağzını açıp görkemli İştar'a dedi:

"Önce sen kavgaya başlamadın mı ki? O, sana kokmuş şeyleri saydı. Kokmuş, çürümüş şeyleri!"

İhtar, konuşmak için ağzını açıp babası Anu'ya dedi:

"Babam, Gılgamış'ı öldürmesi için bana gökyüzünün boğasını ver! (Bir satır eksik) Fakat sen gökyüzünün boğasını bana vermezsen, o zaman ben, cehennem kapılarını kırar, direklerini fırlatır, kapıları ardına dek açarım. Yaşayanları yemeleri için ölüleri kaldırırım. Dirileri yesinler diye. O zaman dünyada ölümler dirilerden çok olur!"

Anu, konuşmak için ağzını açıp görkemli İştar'a dedi:

"Kızım, benden istediğini yaparsam, yedi kavuz (67) yılları olur. İnsanlar için buğday biriktirdin mi? Hayvanlar için ot bitirdin mi?"

İhtar, konuşmak için ağzını açıp babası Anu'ya dedi:

"Baba, insanlar için buğday yığdım, hayvanlar için de ot sağladım! Onların yedi kavuz yıllarında doymaları için insanlara buğday topladım; hayvanlara ot yetiştirdim."

(Üç satır eksik.) Anu, onun bu sözünü duyunca, gökyüzünün boğasının zincirini İhtar'ın eline teslim etti. O, boğayı yere indirmek için alıp aşağı götürdü ve onu Uruk ağılına sürdü. (Bir satır eksik) Gökyüzünün boğası korku salarak aşağı indi. O, birinci solumasında yüz kişi devirdi; iki yüz devirdi; üç yüz kişi... İkinci solumasında yüz daha devirdi. İki yüz daha, üç yüz kişi daha. O, üçüncü solumasıyla Enkidu'ya saldırdı. O, Enkidu'yu süseceği anda, Enkidu gözetleyip, birdenbire boynuzlarını yakaladı. Hırısından gökyüzünün boğasının ağızından köpükler savruldu. Kuyruğunun kalın tarafıyla Enkidu'ya çarpıp onu yere attı. Enkidu, konuşmak için ağızını açıp Gılgamış'a dedi:

"Eskiden biz kendi kendimize övündük. Şimdi bunu gösterelim!" (Dört satır eksik.) Bunu nasıl yapacağımızı sana öğreteyim: Sen ve ben ayrılmalıyız, ben boğayı kuyruğundan yakalayayım. (Üç satır eksik.) Kılıcın, onun boğazıyla boynuzlarının arasına insin."

Enkidu, Gökyüzünün boğasını tutmak için, kovalayıp sınıksız kuyruğundan yakaladı. Enkidu, onu iki eliyle tuttu ve Gılgamış, usta bir kasap gibi, kılıcını güçlü ve güvenli bir vuruşla onun boğazıyla boynuzlarının ortasına indirdi... Onlar orada gökyüzünün boğasını öldürdükten sonra, yüreğini çıkarıp Şamaş'ın önüne koydular. Onlar Şamaş'ın huzurunda saygıyla eğilip geri çekildiler; sonra her iki kardeş oturdular. İhtar, Uruk duvarının üstüne çıkıp bir çığlık kopardı:

"Yuh olsun Gılgamış'a! Beni rezil etti; Gökyüzünün boğasını öldürdü!"

Enkidu, İhtar'ın bu sözünü duyunca, gökyüzünün boğasının budunu koparıp ona fırlattı:

"Seni elime geçirseydim, seni de böyle yapardım! Onun sakatatını (68) koluna asardım!"

İhtar, kadın sevgililerini, tapınağın hizmetçilerini ve hayat kadınlarını başına toplayıp gökyüzünün boğasının budu için ağlayıp yakındı. Gılgamış, bütün silâhçı ustalarını çağırdı. Ustalar boynuzların kalınlığına şaşıtlar. Her boynuzun dökümü altmış okkalık lacivert taşıydı. Bu boynuzların kabuğu iki parmak kalınlığındaydı. Her ikisinin içi yedi kova yağ alıyordu. Gılgamış, bunları yağ koyması için, tanrısı Lugalbanda'ya (69) armağan etti. Bunları içeri götürdü. Tanrı sarayının içindeki kutsal yere astı. Fırat'ta ellerini yıkadıktan sonra el ele verip Uruk kentinin sokaklarından geçtiler. Uruk halkı onları görmek için toplandı. Gılgamış, kendi saray cariyelerine şu sözleri söyledi:

"Erkekler arasında en görkemli olan kimdir? Yiğitler arasında en güçlü olan kimdir?"

"Erkekler arasında en görkemli olan Gılgamış'tır. Gılgamış, yiğitler arasında en güçlü olandır."

(Üç satır eksik) Gılgamış, sarayında bir utku şenliği yaptı. Yiğitler, gece karanlığında rahatça uykuya daldılar. Enkidu da uykuya daldı ve bir düşünme gördü. Sonra düşünme yorarak yukarı yürüdü ve arkadaşına dedi:

VII. TABLET

"Arkadaş, neden ötürü yalnızca büyük tanrılar birbirlerine danıştlar? Bu gece gördüğüm bir düşünme dinle: Anu, Enlil, Ea ve göksel Şamaş toplandı. Anu, Enlil'e dedi:

"Gökyüzünün boğasını öldürdüklerinden, Humbaba'yı vurduklarından ve dağın katranını devirdiklerinden içlerinden birisi ölsün!"

Fakat Enlil dedi:

"Enkidu ölsün, ama Gılgamış ölmesin."

Bundan sonra göksel Şamaş kahraman Enlil'e dedi:

"Onlar gökyüzünün boğasını ve Humbaba'yı senin sözün üzerine (70) öldürmediler mi? Şimdi Enkidu suçsuz yere mi ölecek?"

Enlil göksel Şamaş'a kızdı:

"Çünkü sen, onların dengiymişsin gibi, her gün aşağıya, yanlarına gidiyorsun!"

Hasta olan Enkidu, orada Gılgamış'ın ayaklarının dibine düşüp kaldı. Gözlerinden yaşlar boşandı. Gözlerinden yaşlar boşanan Enkidu'ya Gılgamış dedi:

"Kardeş, sevgili kardeş! Neden kardeşimin yerine beni suçsuz saydılar?"

Öyleyse: "Şimdi ben bir ruh yanında mı oturuyorum? Ruhların yeryüzüne çıktığı kapının dibinde mi oturuyorum? (71) Benim sevgili kardeşimi bundan böyle gözlerimle göremeyecek miyim?" (Görünüşe göre bunu izleyen 13 satırlık boşlukta, belki Enkidu'nun sıtma sabuklaması (72) sırasında kendi hastalığını Humbaba'nın orman önünde duran kapıya yormuş olması anlatılmıştır:) Enkidu, gözlerini açıp, kapılarla bir insanla konuşur gibi konuştu; ama ormanın kapılarında akıl ve kavrayış yoktu.

"İki kez yirmi saatlik yerden senin kerestenin iyiliğini seçtim. Ben, yüksek katranı görünceye kadar, senin kerestenin eşine rastgelmedim. Senin yüksekliğin altı kez on iki endazeye varıyor. Senin enliliğin iki kez on iki endazeye varıyor (73). (Bir satır eksik) Ben seni yapıp Nipur'a getirdim ve orada taktım. Senden böyle bir iyilik göreceğimi bilseydim, elime bir balta alır, seni paramparça eder ve Fırat üzerinde gitmek için bir sal yapardım."

(Elli satırlık boşluk. Enkidu, Şamaş'tan lânetini avcının üzerine indirmesini diler:)

"... Onun kazancını yok et. Onun kollarını güçten düşür. Onun gidişini beğenme. Peşine düştüğü hayvan ondan kaçsın; avcı gönlündekine ermesin!"

Hayat kadınıye, hayat kadınıyla ilenmek için yüreği tutuşuyor:

"Senin yazgını hayat kadını, sana ben yazayım. Bir yazgı ki, sonu gelmesin; sonsuza dek sürsün! Sana ilençlerin en kötüsünü savurayım. Karanlık yerin ilenci sabahın erkeninde karşına çıksın! Gece yarısına kadar zevkinin evi sana belâ olsun! (74) (Sekiz satırlık boşluk. Anlaşılabilirliğine göre Enkidu'nun ilençleri hayat kadınıyı tutuyor:) Şehir lâğımındaki pislikler senin yiyeceğin olsun! Şehirdeki bulaşık suları senin içkin olsun! Yattığın yer sokak olsun, durduğun yer duvar gölgesi olsun! (Bir satır eksik.) Sarhoş ve susuz, yanağına vursun!"

(On satır boşluk) Şamaş, onun ağzından çıkan sözleri işitince, ona gökten seslendi:

"Enkidu, niçin hayat kadınıye, hayat kadınıyla ileniyorsun? O hayat kadını ki, sana yaşamda gereken ekmeği yedirdi. O, sana ülkede içilen içkiyi içirdi. Görkemli giysi giydirip, o şanlı Gılgamış'ı sana yoldaş etti. Şimdi senin kardeşin gibi olan arkadaşın Gılgamış seni, rahat yatağına yatıracaktır. O seni görkemli bir yatakta rahat ettirecektir. Esenlik olan bir yerde, solunda bulunan bir yerde seni oturtacaktır. Yeryüzünün bütün hükümdarları ayaklarını öpecektir. O, senin için Uruk halkına ah ettirip onları ağlatacak, mutlu kimselere çevresinde yas tutturacak ve o, senden sonra bedenini pis ve iğrenç bir duruma getirip, senin için kendinden geçerek sırtına bir aslan postu atıp çöllere düşecek."

Bu anda Enkidu, Şamaş'tan yiğidin sözünü işitince, kükreyen yüreği hemen dinginleşti. (İki satırlık boşluk. Sonra Enkidu yeniden hayat kadınıdan söz ediyor; ama görünüşe göre, bu kez Enkidu, hayat kadınıye alaylı bir dilekte bulunuyor:)

"Seni krallar ve beyler sevsin. Kibar delikanlılar senin için çektikleri karasevdadan dizlerini dövsünler ve senin yoluna saçlarını yolsunlar! Asker ve subaylar senin için kemerlerini söksünler! Senin başına

lacivert taşı ve altın dökülsün. Hazine bekçisi önceden üzerine işlemişken, şimdi onun hazinesi senin için açılsın ve serveti yoluna saçılsın! Seni tanrıların avlusuna ben götüreyim. Yedi çocuklu bir karı sana feda edilsin!"

Enkidu'nun hasta karnı sancı içindedir. Enkidu, odasında yalnız başına yatmaktadır. Gece gördüğü düşü arkadaşına anlatıyor:

"Arkadaş, bu gece bir düş gördüm. Gök bağırdı, yeryüzü yanıt verdi. Ben, yalnız başıma kırdı kaldım. Orada asık yüzlü bir adam göründü. Yüzü büyük bir kuşa benziyordu. Kartal pençesi gibi, tırnaklı pençeleri vardı."

(12 satırlık boşluktan sonra, kalan küçük bir parçadan elde edilecek sonuca göre, belki Enkidu, bu adamın kendisine bir ölümün garip biçimini nasıl gösterdiğini anlatmıştır:)

"Sonra o adam, beni tümüyle değiştirdi. Kollarım sanki kuşlar gibi tüylendi. Beni elimden tutarak; karanlığın evine, İrkalla'nın (75) oturduğu yere, içine ayak basanı bırakmayan eve, dönüşü olmayan yola, içinde oturanın ışıktan yoksun kaldığı eve, tozun besin olduğu, çamurun yemek olduğu yere, insanın kuşlar gibi tüylü giysiler taşıdığı ve karanlık yerde ışığın görünmediği eve götürdü. Girdiğim tozun evinde, (76) tahtlar devrilmiş, kral taçları yere atılmıştı. Anu ve Enlil'e vekil olan, en eski zamandan beri ülkeye egemen olan krallık tacı taşıyan beyler, tepelerinde kızarmış et taşıyorlar, çörek taşıyorlar, içmek için kırbalarında soğuk sular taşıyorlardı. Girdiğim tozun evinde, yüksek rahipler ve bakanlar, kutsallık taşıyan kimseler oturuyor. Tanrıların yakınları oturuyor, büyük tanrıların yağladığı rahipler oturuyor, (77) Etana (78) oturuyor, Şumukan (79) oturuyor, Yer Tanrıçası Ereşkigal oturuyor ve bunun önünde yerin yazmanı Belitseri diz çöküyor. Belitseri, elinde bir yazı levhası tutarak Ereşkigal'a okuyor. O, yönünü çevirip bana baktı."

(Bundan sonra, yaklaşık elli satırlık boşluk geliyor. Anlaşıldığına göre Gilgamesh anasına sesleniyor:)

"Onunla birlikte her güçlüğü katlandım. Onunla birlikte nerelere gittiğimi düşün! Benim arkadaşım iyi şeyler haber vermeyen bir düş gördü."

Onun düşü gördüğü gün, sona ermişti. Bundan sonra Enkidu bir gün, iki gün yattı. Ölüm Enkidu'nun yatak odasında oturuyor. Beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu gün... Enkidu'nun hastalığı ağırlaştıkça ağırlaştı. On birinci ve on ikinci gün Enkidu ölüm döşegine yattı. Bunun üzerine Gilgamesh'a bağırp ona dedi:

"Arkadaş, ben bir ilence uğradım! Savaşta ölen bir adam gibi ölmüyorum. Savaştan korktuğum için şimdi onursuz ölüyorum. Arkadaş her kim savaşta ölürse talihlidir; ama ben düşkün bir durumda ölüyorum."

Dipnotlar

(57) Cinsel anlamda.

(58) Belki arabanın bir süsü.

(59) Katran ağacı güzel kokar. (ÇN)

(60) Bu dört satır tam olmadığı için çeviride atlanmıştır.

(61) Yeşb de denen sert ve değerli bir taş. (ÇN)

(62) İştar'ın sevgilisi olan Tammuz, yazın ölen bitkilerle birlikte cehenneme gider; bütün ÷lkede bunun için yas törenleri yapılır. İştar iki ay sonra, onu cehennemden çıkarıp yeryüzüne getirir.

(63) Yani "kanadım" diyor. (Prof. Landsberger)

(64) Burada ne olduğu anlaşılmayan bir yemekten söz edilmektedir.

Belki İştar'ın çobana önerdiği aşk eğlenceleri de kaba bir biçimde anıştırılmış olabilir.

(65) Çobanın damak tadı olmadığından, İştar'ın sofrasındaki yemekleri beğenmeyip anasının yemeklerini arıyor. (ÇN)

(66) Hurma bahçelerinde yaşayan ve hurmalara zarar veren adı bilinmedik bir hayvana döndürmüştür.

(67) İçi boş, özsüz buğdaya "kavuz" denir. "Kavuz yılları" sözüyle de kıtlık yılları anlatılıyor. (ÇN)

(68) Hayvanların ciğer, barsak, işkembe gibi iç organları.

(69) Herkesin koruyucu bir tanrısı vardı. (ÇN)

(70) Schott, burada yalnızca Boğazköy'de ele geçen metne göre "senin" diyeceği yerde "benim" diye bir değişiklik yapmıştır. Bunun için de şu iki nedeni ileri sürmektedir:

1. Gilgamiş'in, Humbaba'nın üzerine yaptığı sefere Şamaş neden olmuştur, diyor. Halbuki Şamaş'ın bu sefere neden olduğunu ben, ozanımızda göremiyorum. Gilgamiş bu sefere gitmeye kendi karar vermiştir. Ancak Şamaş, seferde Gilgamiş'i korumuştur.

2. Schott, Enlil'in Humbaba'yı ormana bekçi olarak koyduğunu ve onun ölümüne neden olduğunu ileri sürüyor. Buna verilecek yanıt şu olabilir: Kutsal katran devrildikten sonra, bekçiye gerek yoktur. Hem Gilgamiş, katranların kerestesinden Şamaş için değil, Enlil için bir kapı yaptırmıştır. Sanatlı olarak yapılan bu kapı, Gilgamiş'in Enlil'e karşı duyduğu minnet duygusunun bir anlatımıdır.

(Prof. Landsberger)

(71) Açık olarak anlaşılamayan bu satırlarda, sözü edilen kapıya bir anıştırmada bulunulmuştur. Bu kapı seferin ganimetidir. Ve Enlil'e yapılacak bir sunudur. Sefer de bu ruh coşkunluğu içinde yapılmıştır. Halbuki Enlil için katlanılan bunca özveriye, güçlüğe ve yorgunluğa karşı Enlil değerbilmezlik gösteriyor.

İşte bu yüzden Engidu hırsından patlıyor, ama doğrudan doğruya tanrıya dil uzatamayıp hırsını bir çocuk gibi kapıdan ve bu dramda ancak bir uşak rolü oynayan fahişeden alıyor. (Prof. Landsberger)

(72) Engidu'nun sözleri belki sıtma sabuklamasıyla söylenmiştir. Ancak bu sözler bir düşe özgü değildir. Tersine Engidu, büyük bir güçlük ve yorgunluk içerisinde, taşınması güç olan bir tür keresteyi, Tanrı Enlil'e bir sunuda bulunmak üzere yurda dek sürüklüyor. Bütün bu sefere atılması ve öfkesini kapıya karşı göstermesi en doğal davranıştır. (Prof. Landsberger)

(73) Burada söz konusu olan ağaç değil, kapıdır. Kapının yüksekliği 12 metreden artıktır. (Prof. Landsberger)

(74) Orospunun kösnül davranışlarının, başına belâ olmasını diliyor (ÇN).

(75) Yeraltı Tanrıçasının adlarından biridir.

(76) İnsanlar öldükten sonra toprak ve sonuç olarak toz oldukları için, burası, yani mezar, “tozun evi” diye anlatılmıştır.

(77) Tanrıların sürekli olarak ilgisini gören en yüksek rahip sınıfı belirtiliyor.

(78) Etana, insanlarla hayvanların bir arada yaşadığı en eski zamanda, çobanlara krallık etmiştir.

(79) Sürü ve çobanların tanrısı. (Prof. Landsberg)

VIII. TABLET

Gün ağarmaya başlar başlamaz, Gilgamiş ağzını açıp arkadaşına dedi:

(Yaklaşık 20 satırlık boşlukta, Gilgamiş, Enkidu'ya gençliğini, birlikte yaptıkları işleri, özellikle Humbaba'nın ölümünü anımsatıyor. Tablet çok kırık olduğu için çevirmeye olanak yoktur. 22-50 satır tümüyle kırıktır. Bu satırlarda Gilgamiş'in, Uruk'un ileri gelenlerini Enkidu'nun ölüm döşegine çağırttığı anlatılmış olabilir.).

Bundan sonra Gilgamiş şöyle haykırdı:

“Beni dinleyin! Siz, yaşlılar, beni dinleyin! Ben Enkidu için ağlıyorum. Arkadaşım için. Ağıtçı kadınlar gibi acı sızı döküyorum. Sen belimin satırı, elimin yayı! Kemerimin kılıcı! Önüme siper olan kalkan! Benim bayramlık giysim! Benim biricik sevincim! Kötü bir düşman kalkıp beni soydu! (80) Benim dostum, dağlarda tek başına gezen yaban eşeğini (81) kovalayan katırcığım! (82) Ey çölün parsi! Dostum! Enkidu!

Yoldaşım! Dağlarda tek başına gezen yaban eşeğini kovalayan katırcığım. Biz istediğimize kavuşmuş, dağlara tırmanmıştık. Gökyüzünün boğasını yakalamış ve onu öldürmüştük. Kimsenin girmediği yere girmiş, Humbaba'yı yok etmiştik! Şimdi seni yakalayan bu uyku nedir? Sen karanlığa gömüldün. Beni dinlemiyorsun!”

Gözünü yokladı; ama Enkidu artık gözünü açmadı. Yüreğini yokladı; yüreği atmadı... Duyduğu acıdan aslan gibi bir böğürtü kopardı. Tıpkı yavruları aşırılan dişi bir aslan gibi. O, Enkidu'nun yüzüne kapanıp saçlarını yoldu ve ortalığı dağıttı. Güzel giysilerini paralayıp yerlere fırlattı.. (Yaklaşık 80 satır boşlukta, Gilgamiş'in Enkidu'yu yedi gün, yedi gece beklettiği anlatılıyor olmalı. O, acı dolu çığlıklarıyla arkadaşını yaşama geri döndüreceğini umuyordu.)

“...Seni rahat yatakta yatıracağım. Evet, seni görkemli bir yatakta rahat ettireceğim. Evet, bir onur konumunda seni dinlendireceğim. Esenlik olan bir yerde. Solumda bulunan bir yerde seni oturtacağım. Yeryüzünün bütün hükümdarları senin ayaklarını öpsünler. Senin için Uruk halkına yas tutturacağım; mutlu kimselere çevrende acı dolu çığlıklar attıracağım ve ben, senden sonra bedenimi pis bir duruma getirip senin için kendimden geçeceğim. Sırtıma bir aslan postu alıp çöllere düşeceğim.”

(Bundan sonra 137 satırlık bir boşluk geliyor ki, bu boşlukta Enkidu'nun gömülmesi anlatılmış olmalıdır. Aşağıdaki dört satırın ne anlattığını bilmiyoruz). Gün ağarır ağarmaz, dışarı, Elemmaku'dan

(83) yapılmış büyük bir sofraya çıkardı. Akikten bir fincanı balla doldurdu. Lacivert taşından bir fincanı tereyağla doldurdu. (Tabletin geri kalan 25 satırı kırılmıştır).

IX. TABLET

Gilgamiş, arkadaşı Enkidu için acı gözyaşları döküp kırlara koşarak dedi:

"Ben ölmeyecek miyim? Ben de Enkidu gibi ölmeyecek miyim? Gönümü üzüntü kapladı. Bana ölüm korkusu geldi.Şimdi kırlara koşuyorum. Ubar- Tutuş'un oğlu Utnapiştim'e gitmek için yol aldım. İvedilikle oraya gidiyorum.Dağın geçitlerine gece vardım. Aslanları görüp korkuttum. Başımı yukarı kaldırıp Ay Tanrısı'na yalvardım.Bu yalvarışım, bütün tanrılara yöneldi: Korkulu yerde beni sağ bırakın!"

Gilgamiş sonunda uykuya daldı ve gördüğü bir düşü onu irkiltip uyandırdı. Gilgamiş şöyle bir düş gördü:O ayın parlak ışığında yürüyerek bir sürü aslana rastladı.Bunları görünce yaşamından zevk aldı; satırını kaldırıp koluna astı ve kemerine takılı kılıcını kınından sıyırıp aslanların arasına daldı. Bunlardan ikisini öldürüp gerisini dağıttı. (84)

Öldürülen bu 2 aslanın yeşim taşından yontularını yaptı. Yontuları boyadı ve üzerlerine aslanların adlarını kazıdı. Birisine ..., ötekine de ... dedi ve her iki yontuyu, gece kendisini aslanların tehlikesinden koruması için, Ay Tanrısı'na armağan etti. (85)

(22 satırlık boşluk. Gilgamiş bir dağa geldi.)

Dağın adı Maşu'dur. (86)

Gilgamiş bu Maşu dağına gelince, günü gününe güneşin çıkmasını ve girmesini bekleyen, (87) başları gökyüzüne kadar yükselen ve göğüslerine kadar cehenneme batmış bulunan 2 akrep insanın, bu dağın kapısını beklediklerini gördü. Bunlar öylesine korku vericiydi ki, korkudan yüzlerine bakılmazdı.Bunların görünüşü ölümdür. Bunların korkunç görünümü tüyleri ürpertiyor ve dağları deviriyor. Bunlar, güneşin dağdan çıkmasını da ve dağa girmesini de bekliyorlar. Gilgamiş, bunları görünce korkudan ve dehşetten gözü karardı ve o, aklını başına toplayıp bunların yanına yaklaştı. Akrep adam, karısına seslendi:

" Buraya, bize gelenin vücudu tanrı etinden midir?"

Akrep adamın karısı, ona yanıt verdi:

" Onda üçte 2 tanrılık, üçte bir insanlık vardır!"

Akrep adam, insan yüzlü, tanrıların çocuğuna seslenip şu sözleri söyledi:

" Neden ötürü bu denli uzun yol yürüyüp buraya benim yanıma kadar geldin? Geçit vermez ırmakları geçtin?Başına gelenleri bilmeyi pek isterdim."

(28 satırlık boşluk. Gilgamiş yanıt verdi.)

" Utnapiştim için, atam olan Utnapiştim'in yolunda! O, tanrıların arasına girdi ve tanrıların toplantısında yaşama kavuştu. Ondan ölüm ve yaşamı soracağım!"

Akrep adam, ağzını açıp Gilgamiş'a dedi:

" Gilgamiş, bunu bilecek insan yoktur! Dağların kapuzuna (88) kimseler girmedi. Dağların içinde 2 kez 12 saat uzaklığında bir boğaz vardır; içi koyu karanlıktır. Işık yoktur. Güneş doğduğu zaman dağın kapısı açılır, battığı zaman kapı kapanır."

(73 satırlık boşluk. Görünüşe göre Gilgamiş Akrep adama yalvarıp yakararak dağdan geçmek için izin almak gereğini duymuştur.)

Akrep adam konuşmak için ağzını açıp Gilgamiş'a şu sözleri söyledi:

" Yürü Gilgamiş, korkma! Sana Maşu dağlarının yolunu açıyorum. Dağları ve tepeleri güvenerek aş! Ayakların seni sağlıklı yurda götürsün! Dağın kapısı önünde açılın!"

Gilgamiş bunu duyar duymaz, Akrep adamın sözüne uyup, Şamaş'ın yolunda dağın kapısından içeri ayak bastı.

O, 1 kez 2 saat ileri gidince koyu karanlığa düştü. Işık görünmedi. Küçük bir ışık sızıntısı, karanlığın arkasında ne olduğunu ona göstermedi.

O, 2 kez 2 saat ileri gidince: koyu karanlığa düştü. Işık görünmedi. Küçük bir ışık sızıntısı, karanlığın arkasında ne olduğunu ona göstermedi.

O, 2 kez 3 saat ileri gidince: koyu karanlığa düştü. Işık görünmedi. Küçük bir ışık sızıntısı, karanlığın arkasında ne olduğunu ona göstermedi.

O, 2 kez 4 saat ileri gidince: koyu karanlığa düştü. Işık görünmedi. Küçük bir ışık sızıntısı, karanlığın arkasında ne olduğunu ona göstermedi.

O, 2 kez 5 saat ileri gidince: koyu karanlığa düştü. Işık görünmedi. Küçük bir ışık sızıntısı, karanlığın arkasında ne olduğunu ona göstermedi.

O, 2 kez 6 saat ileri gidince: koyu karanlığa düştü. Işık görünmedi. Küçük bir ışık sızıntısı, karanlığın arkasında ne olduğunu ona göstermedi.

O, 2 kez 7 saat ileri gidince: koyu karanlığa düştü. Işık görünmedi. Küçük bir ışık sızıntısı karanlığın arkasında ne olduğunu ona göstermedi.

O, 2 kez 8 saat ileri gidince yorgunluktan soluyordu; fakat karanlık koyuydu, ışık yoktu.

O, 2 kez 9 saat ileri gidince: onun alnına kuzey yeli vurdu.

O, 2 kez 10 saat ileri gidince: kapıya yaklaştı...

(Bir satır eksik)

O, 2 kez 11 saat ileri gidince: güneş girmeden, o dışarı çıktı. (89)

O, 2 kez 12 saat ileri gidince: aydınlık parlıyordu. O, cins taşlarla dolu bir bahçeye girdi. Bunların görkemini görünce rahatladı. Akikten meyveler taşıyan üzüm salkımları (90) dallarda asılıdır. Görünüş çok hoştu. Lacivert taşı goncalar taşıyor, meyveler taşıyor; görünüşü bir zevktir. (6. sütunun küçük kalıntıları cins taşlar bahçesini sonuna kadar betimliyor.)

Dipnotlar

(80) Seni elimden aldı demek istiyor.

(81) Yaban eŖeđi pek cinbaŖ olduğundan avlanması gctr ve tek baŖına dolaŖmaktadır. (N)

(82) Katır, dağda kolaylıkla gezebilen bir hayvandır. AnlaŖılan Engidu, becerili bir dağcı ve becerili bir yaban eŖeđi avcısı olduğu için, katıra benzetilmiŖtir. (N)

(83) Bir tür ağaç. (N)

(84) Bu aslan olayı, geriye kalan ve yok denebilecek kadar silik olan izlerden ıkarılmıŖtır, bununla birlikte tamamladığımız, bu kırık ve belirsiz yer, son zamanlarda ele geçen Etice yazılmıŖ bir metin parçasıyla dođrulanmıŖ görünüyor.

(85) GilgamiŖ'ın dŖ burada bitmiŖ gibi görünüyor.

(86) İkiizler dağı.

(87) MŖu dağı atal biçimindedir. GneŖ bu çatalın arasından çıkıyor.

(Prof. Landsberger)

(88) Dağlarda bulunan iki yanı dar ve yüksek yarmalar. (N)

(89) GilgamiŖ, karanlık boğazdan geçerken gneŖle karŖılaŖmamak için adımlarını sıklaŖtırıyordu.

(90) zm salkımı gibi akikler.

X. TABLET

Sâkiye Siduri (91), denizin ıssız bir kŖesine yerleŖmiŖtir. O tahtında oturuyor. Sâkiye için ağaçtan ayaklar yapılmıŖtır. Bu ayaklar üzerine altından yapılmıŖ Ŗıra fiları konmuŖtur. Tanrıça sık bir duvak rtnmŖtir. Yüzü görünmemektedir. GilgamiŖ koŖup onun yanına geldi. Kirle rtldr. Bir posta brnmŖtir. Bedeninde tanrı eti vardır. Gnl zgnd. Yüzü uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne benziyordu. Sâkiye, onu uzaktan görünce içinden dŖnerek kendi kendisine Ŗyle söylendi:

“Her halde bu adam bir yabanıl hayvan ldrcsdr;

Ama yolu neden buraya dŖt?”

Sâkiye onu görünce, kapıyı dıŖardan ve içerden srgledi. Ancak GilgamiŖ onun ne yaptığına iyice dikkat etti. O, çenesini kaldırıp bağırmaya baŖladı. GilgamiŖ ona, Sâkiye'ye seslendi:

“Sâkiye, ne gördün de kapını srgledin? Kapını srgleyip, sürgü üstüne sürgü vurdun. Senin i kapını dverim ve sürgüsünü kırırım!”

(Bundan sonraki boŖlukta, olasıdır ki, ŖamaŖ'ın günlük dnŖ sırasında Sâkiye Siduri'ye uğradığı zaman Siduri'nin GilgamiŖ hakkında ŖamaŖ'a verdiği bilgi anlatılmıŖtır).

“O, yabanıl hayvanları avlayıp postlarını giyiyor ve etlerini yiyor. GilgamiŖ Ŗimdiye dek hiç kimsenin varamadığı hedefe ne zaman varacaktır? Ne zaman uygun yeli izleyecektir?”

Şamaş düş kırıklığına uğrayarak ona dönüp, Gılgamış'a dedi:

"Gılgamış, nereye koşuyorsun? Sen aradığın yaşamı bulamayacaksın!"

Gılgamış ona, yiğit Şamaş'a dedi:

"Kırlarda şuraya buraya koştuktan ve dolaştıktan sonra, Yerin altında başımı dayayıp bütün yıl uyuyacak mıyım? Hayır! Gözlerim güneşi görmek istiyor. Kendimi güneşin aydınlığına kandırmak istiyorum. Benim için karanlık, aydınlık kadar uzaktır. Fakat ölüm, ne zaman güneşin ışığını görebilmiştir?"

(Bundan sonraki boşlukta, Şamaş'ın Gılgamış'a avutucu bir yanıt verip vermediği pek belli değildir. Bu arada Şamaş gittikten sonra Gılgamış, Sâkiye Siduri'yle yine başbaşa kalmıştır).

Gılgamış ona, Sâkiye'ye dedi:

"Ben gökyüzünden aşağıya inen boğayı yakalayıp yok ettim. Ben katran ormanının bekçisini vurdum. Katran ormanında oturan Humbaba'yı öldürdüm. Dağların geçidindeki aslanları öldürdüm."

Sâkiye ona, Gılgamış'a dedi:

"Eğer sen bekçiyi vuran, Katran ormanında oturan Humbaba'yı öldüren, Dağların geçidindeki aslanları öldüren, Gökyüzünden aşağı inen boğayı yakalayıp yok eden Gılgamış'san, Ne diye yanakların erimiş? Ne diye yüzün çarpılmış? Ne diye gönlün hoş değil? Ne diye yüzün arıklamış? Ne diye gönlünde üzünc var? Ne diye yüzün uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne dönmüş? Ne diye yüzün ayazdan ve güneşin sıcağından çökmüş? Ne diye krallığı unutup kırlarda dolaşıyorsun?"

Gılgamış ona, Sâkiye'ye dedi:

"Benimle birlikte bütün güçlülere katlanan, aşırı sevdiğim arkadaşım, Benimle birlikte bütün güçlülere katlanan, aşırı sevdiğim Engidu, İnsanlığın yazgısına kavuştu (92). Onun için gece ve gündüz ağladım. Onun gömülmesine razı olmadım. Acaba arkadaşım sesime uyanacak mı diye. Yedi gün yedi gece böyle yaptım. Burnundan kurtlar düşünceye kadar. O, oraya gitti gideli yaşamı bulamadım. Bir haydut gibi kırların ortasında dolaşıyorum. Sâkiye, şimdi senin yüzüne bakıyorum. Sonsuz derdim olan ölümü görmeyim diye!"

Sâkiye ona, Gılgamış'a dedi:

"Gılgamış nereye koşuyorsun? Sen aradığın yaşamı bulamayacaksın. Tanrılar insanları yarattığı zaman, Onlar insanlara ölümü verip yaşamı kendi ellerinde tuttular. Ey Gılgamış! Karnın dolu olsun, gece gündüz kendini eğlendir! Her gün bir şenlik yap! Gece gündüz hora tepip oyna! Üstün temiz olsun. Başın yıkansın. Suyla yıkanmış ol! Elindeki küçüğe bak. Karın kucağında gününü görsün!"

(Küçük boşluk)

Gılgamış ona, Sâkiye'ye dedi:

"Şimdi, Sâkiye, Utnapiştım'e giden yol hangisidir? Haydi bana onun simini (93) ver! Bana simi versene! Olursa denizi aşayım; olmazsa kırdan geçip gideyim!"

Sâkiye ona, Gılgamış'a dedi:

"Gılgamış, şimdiye dek böyle bir geçit yoktu. Eskiden beri denizi hiç kimse aşmamıştır. Denizi aşan yalnızca yiğit Şamaş'tır. Şamaş'tan başka, öte geçeye kim gider? Geçiş güçtür. Deniz yolu çetindir.

Bundan başka orada ölüm suyu da vardır. Bu, denizin önünü kapar! Gilgamiş, şimdi denizi aşsan bile, Ölüm suyuna varsan bile, yine ne yapacaksın? Gilgamiş orada bir Urşanabi var. O, Utnapiştım'ın gemicisidir. Onunla birlikte Taştankiler (94) var. Urşanabi, orman içinde kertenkeleyi toplar. Onu sen kendin bulmalısın. Olursa onunla birlikte aş; olmazsa geri dön!”

Gilgamiş bunu duyar duymaz, satırını kaldırıp koluna astı Ve kemerine takılı kılıcını kınından sıyırıp ormanın içine dalarak, Taştankilerin yanına indi ve bir ok gibi onların arasına düştü.

(Belki küçük bir boşluk)

O hırsıyla onları darmadağın etti. Bu sırada Urşanabi geri dönüp Gilgamiş'in tepesine dikildi. Ve onun gözlerine baktı. Urşanabi ona, Gilgamiş'a dedi:

“Söyle bakalım senin adın nedir? Ben uzaktaki Utnapiştım'ın kölesiyim!”

Gilgamiş ona, Urşanabi'ye dedi:

“Benim adım Gilgamiş'tır. Ben, Anu'nun evi olan Uruk'tan gelenim. Ben, dağlarda iz güdenim. Uzun bir yoldan, güneşin çıktığı yoldan gelenim. Urşanabi, şimdi seninle yüz yüzeyim. Bana uzaktaki Utnapiştım'ı göster!”

Urşanabi ona, Gilgamiş'a dedi:

“Ne diye yanakların erimiş? Ne diye yüzün çarpılmış? Ne diye gönlün hoş değil? Ne diye yüzün arıklamış? Ne diye gönlün üzgün? Ne diye yüzün uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne dönmüş? Ne diye yüzün ayazdan ve güneşin sıcağından çökmüş? Ne diye krallığı unutup kırlara düşüyorsun?”

Gilgamiş ona, gemici Urşanabi'ye dedi:

“Urşanabi, yanaklarım erimesin mi, yüzüm çarpılmasın mı? Gönlüm üzgün olmasın mı? Yüzüm uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne dönmesin mi? Yüzüm ayazdan ve güneşin sıcağından çökmesin mi? Krallığı unutup kırlara düşmeyim mi? Benim dostum, Dağlarda tek başına gezen yaban eşeğini kovalayan katırcığım! Ey çölün parsi! Dostum Engidu! Yoldaşım! Dağlarda tek başına dolaşan yaban eşeğini kovalayan katırcığım! Biz isteğimize kavuşmuş, dağlara tırmanmıştık. Gökyüzünün boğasını yakalamış ve onu öldürmüştük. Kimsenin girmedığı yere girmiş, Humbaba'yı yok etmiştik. Dağların yolaklarında aslanlar vurmuştuk! Benimle birlikte bütün güçlülere katlanan, aşırı sevdiğim arkadaşım; Benimle birlikte bütün güçlülere katlanan aşırı sevdiğim Engidu'yu, insanlığın yazgısı yakaladı. Onun için altı gün yedi gece ağladım. Onun gömülmesine razı olmadım, burnundan kurtlar düşünceye kadar. Arkadaşımın başına gelenler, benim de başıma gelecek diye korktum. Ölümünden korktuğumdan kırlara düştüm. Arkadaşımı düşünmek beni daha çok sıktığından, Kırlarda uzun yolculuk yapıyorum. Engidu'yu düşünmek beni daha çok sıktığından, Kırlarda uzun yollar yürüyorum! Ah, nasıl susayım? Ah, nasıl susayım? Kırlarda şuraya buraya koştuktan sonra, Yerin altına başımı dayayıp bütün yıl uyuyacak mıyım? Hayır! Gözlerim güneşi görmek istiyor. Kendimi güneşin aydınlığına kandırmak istiyorum. Benim için karanlık, aydınlık kadar uzaktır. Ama ölü, ne zaman güneşin ışığını görmüştür?”

Gilgamiş ona, gemici Urşanabi'ye dedi:

“Şimdi, Urşanabi, Utnapiştım'e giden yol hangisidir? Haydi bana onun simini ver! Bana simi versene! Olursa denizi aşayım; olmazsa kırdan geçip gideyim!”

Urşanabi ona, Gilgamiş'a dedi:

“Ey Gılgamış, kendi ellerin geçişe engel oldular! Sen Taştankileri darmadağın ettin... sen kürekçileri yok ettin. Taştankiler darmadağın oldukları için geçit yoktur! Gılgamış, baltayı eline al! Hemen aşağı ormana geri git, karşına çıkacak olan Beş kez on iki endaze uzunluğundaki yüz yirmi küreği kes, Ve sonra onlara meme biçiminde ayna (95) yapıp bana getir!”

Gılgamış, bunu duyar duymaz baltayı eline aldı ve belinden kılıcı sıyırıp aşağı, ormana geri gitti. Beş kez on iki endaze uzunluğunda gördüğü yüz yirmi küreği kesti. Ve onlara meme biçiminde ayna yapıp Urşanabi’ye getirdi. Gılgamış ve Urşanabi gemiye bindiler. Gemiye dalgaların üzerine oturtup denize açıldılar. Bir ay on beş günlük yol üç günde kestirildi. Urşanabi, böylece ölüm suyuna dek vardı. Urşanabi ona, Gılgamış’a dedi:

“Sakin Gılgamış! Bir kürek al! Ölüm suyu eline değmesin. Gılgamış ikinci küreği, üçüncü ve dördüncü küreği al! Gılgamış, beşinci küreği al! Altıncı ve yedinci küreği al! Gılgamış, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu küreği al! Gılgamış, on birinci küreği, on ikinci küreği al!”

Gılgamış, böylece bu yüz yirmi küreği kullanmıştı. O, bu sırada kemerini çözdü... Gılgamış, üstündeki giysiyi çıkarıp, Geminin anbarını (sintine) pençesiyle boşaltarak gemiyi yukarı kaldırdı. Utnaşıttım, onu uzaktan görünce, içinden kendi kendine şöylece söylendi:

“Geminin Taştankileri niçin kırılmış? Geminin sahibi olmayan biri niçin gemiye bindi? Buraya gelen benim adamlarımdan biri değildir.”

(Üç satır eksik)

“...gönlün benden ne diliyor?”

(20 satırlık boşluk...)

Gılgamış Utnaşıttım’e vardı. Utnaşıttım ona, Gılgamış’a dedi:

“Ne diye yanakların erimiş? Ne diye yüzün çarpılmış? Ne diye gönlün hoş değil? Ne diye yüzün arıklamış? Ne diye gönlün üzgün? Ne diye yüzün, uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne dönmüş? Ne diye yüzün ayazdan ve güneşin sıcağından çökmüş? Ne diye krallığı bırakıp kırlara düşüyorsun?”

Gılgamış ona, Utnaşıttım’e dedi:

“Utnaşıttım, yanaklarım erimesin mi, yüzüm arıklamasın mı? Gönlüm üzgün olmasın mı? Yüzüm uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne dönmesin mi? Yüzüm ayazdan ve güneşin sıcağından çökmesin mi? Krallığı unutup kırlara düşmeyim mi? Benim dostum, Dağlarda tek başına dolaşan yaban eşeğini kovalayan katırcığım! Ey çölün parsi! Dostum Engidu! Yoldaşım! Dağlarda tek başına dolaşan yaban eşeğini kovalayan katırcığım! Biz, isteğimize kavuşmuş, dağlara tırmanmıştık. Gökyüzünün boğasını yakalamış ve onu öldürmüştük. Kimsenin girmedığı yere girmiş, Humbaba’yı yok etmiştik! Dağların yolaklarında aslanları vurmuştuk! Benimle birlikte bütün güçlülere katlanan, aşırı sevdiğim Engidu’yu, İnsanlığın yazgısı yakaladı. Onun için altı gün yedi gece ağladım. Onun gömülmesine razı olmadım, burnundan kurtlar düşünceye kadar. Arkadaşımın başına gelenler, benim de başıma gelecek diye korktum. Ölümden korktuğumdan kırlara düştüm. Arkadaşımı düşünmek, beni daha çok sıktığından, Kırlarda uzun yolculuk yapıyorum! Engidu’yu düşünmek, beni daha çok sıktığından, Kırlarda uzun yollar yürüyorum! Ah, nasıl susayım? Ah, nasıl susayım? Sevdiğim arkadaşım toprak oldu! Sevdiğim arkadaşım Engidu toprak oldu! Ben de onun gibi yatmayacak mıyım Ve onun gibi sonsuza dek uyumayacak mıyım?”

Gılgamış ona, Utnaşıttım’e dedi:

“Hadi gidelim. Herkesin ağzında dolaşan, uzaktaki Utnapiştim’i görmek istiyorum. (96) Bütün ülkeleri yürüyerek geçtim. Sarp dağlar aştım. Bütün denizleri geçe geçe geldim. Gözlerim tatlı uykuya doymadı. Her zaman gecelemeden özeğim tükendi. Organlarımı sızı kapladı. Daha Sâkiye’nin evine varmadan üstüm başım paralandı. Ayı, sırtlan, aslan, pars, kaplan, yağmurça ve dağ keçisi öldürdüm. Bunların etlerini yiyip derilerini giyiyordum. Çektiğim bu yıkım, artık önüme kapısını kapasın. Zift ve katran bu kapıyı tıklalı tutsun. Artık bana çocuk sevinci verilsin.”

(Bir satır anlaşılmamıştır)

Utnapiştim ona, Gılgamış’a dedi:

“Ey Gılgamış, Sen bir tanrı çocuğu olduğun halde niçin yoksulluğa düştün? Niçin tanrıların ve insanların alınyazılarına karşı geliyorsun? Baban ve anan sana hep iyi şeyler gösterdi. Ey Gılgamış, niçin aptala döndün?”

(30 satırdan çok süren bir boşluktan sonra, Utnapiştim’in sözü kesilmiyor gibi görünüyor:)

“Kızgın ölüm, insanı sinsi sinsi hep arkadan izler. Herhangi bir zamanda bir ev yaparız, Herhangi bir zamanda bir belge damgalarız. Herhangi bir zamanda kardeşler arasında miras pay ederler. Herhangi bir günde bu kardeşler arasında kavga çıkar.(97) Herhangi bir günde ırmak taşar ve ülkeyi su basar. Balıkçıl kuşları ırmak boyunca uçarlar. Irmağın yüzü güneşin yüzüne bakar; Ama, eskiden beri hiçbir şeyde kararlılık görülmez. (98) Çalınan da, ölen de birdir. Ölümün biçimi çizilmez! Be hey insan oğlu! Be hey adam! Beni kutsadıktan sonra, (99) büyük tanrılar olan Anunnaki (100) toplandı. Yazgıyı oluşturan And (101) tanrıçası, Onlarla birlikte alınyazısını belirledi. Ölümü ve yaşamı onlarla birlikte saptadı; ama onlar ölümü bildirmediler.”

Dipnotlar

(91) Bir tanrıça olan bu Sâkiye, mitolojik bir kişidir; günlük dönüşü sırasında, yorgunluğuna karşı güneşe taze bir içki sunar. (Prof. Landsberger)

(92) Öldü. (Prof. Landsberger)

(93) Sim, im ve belirti anlamlarına gelir. Bu sözcüğü bir Türkmen’den duymuştum. (ÇN)

(94) Taştankilerin ne oldukları belli değildir; ancak, metnin bağlamından bunların kürekçi oldukları çıkarılabilir. Çünkü ölüm suyunun damlası bir insana sıçrayınca, o insanı öldürüyor. Dolayısıyla, böylesine tehlikeli suyu geçmek için belki taştan kürekçiler kullanılmıştır. (Prof. Landsberger)

(95) Küreğin suya giren enli bölümü. Destan dönemlerinde bu aynaların türlü biçimlerde yapıldıklarını, ele geçen resim ve kabartmalardan anlıyoruz. Nuh’un gemisinin kullandığı küreklerin aynasının da meme biçiminde olduğunu, bu destandan öğreniyoruz (ÇN).

(96) Gılgamış, Utnapiştim’i tanımıyor; karşılaştığını başka biri sanıyor.

(Prof. Landsberger)

(97) Bu, dünyanın geçici olduğuna bir örnektir. Bir aile ve bir mal kuruluyor, bunlar sonuçta yok oluyor.

(98) Dünyanın gelip geçici oluşu, ırmağın akışıyla karşılaştırılmak istenmiyor.

(99) İlerde de göreceğimiz gibi, Utnapiştim’e ayrıcalıklı davranıp ona sonsuz dinçliği verdiler; ancak o zamandan beri, tanrıların bu ilgisini bir daha kimse kazanamadı.

(100) Anunnaki: Gök tanrılarının tersine olarak yeraltı tanrılarıdır.

(Prof. Landsberger)

(101) And: Değişmeyen yazgının simgesidir. Her kim günah işlerse, içtiği andı bozmuş olur. İnsanlar günahlı olduklarına göre, yazgıları değişir demektir. (Prof. Landsberger)

XI. TABLET

Gilgamiş ona, uzaktaki (102) Utnapiştim'e dedi:

"Utnapiştim, sana bakıyorum, biçimin başka değil; benim gibisin.

Evet, benden ayrı değilsin, benim gibisin!

Senin yüreğin savaş için yaratılmıştır!

Nasıl oluyor da böyle sırt üstü yatıyorsun? Anlat!

Tanrıların toplantısında yaşamı aramaya nasıl karar verdin?"

Utnapiştim ona, Gilgamiş'a dedi:

"Gilgamiş, sana gizli bir şey açayım. Tanrıların gizini söyleyeyim:

Şurippak, (103) senin bildiğin bir kent, Fırat'ın kıyısındadır.

Bu kent çok eskiden varken, tanrılar bu kentin yanındaydılar.

Tanrıların aklına bir tufan yapmak geldi.

Bunların babaları soylu Anu, hükümdarları yiğit Enlil,

Büyük vezirleri Ninurta, su yolcuları Ennagi

Ve Bilge Ea da onların toplantısında yer aldı.

Ea, tanrıların verdikleri kararı, kamıştan bir çite anlattı:

"Kamış çit, kamış çit! Duvar, duvar!

Kamış çit dinle, duvar anımsa! (104)

Şurippaklı Ubar-Tutu'nun (105) oğlu, (106)

Evi sök! Bir gemi yap!

Serveti bırak! Yaşamı ara!

Mülkten nefret et! Canını kurtar!

Canlı yaratıkların her türünden geminin içine yükle!

Yapacağın geminin her yanı uyumlu bir ölçüde olsun!

Onun eni ve boyu bir ölçüde olsun!

Yağmura karşı onun her yanına bir çatı kur."

Ben, bunu anlar anlamaz Ea'ya, efendime dedim:

“İyi, anlaşıldı efendim.

Şimdi bana ne dedinse, iyi dikkat ettim.

Ben yapacağım. Fakat, kent halkı ve yaşlılar sorarsa ne diyeyim?”

Ea, konuşmak için ağzını açıp bana, kölesine dedi:

“Be adam, insanlara şöyle dersin:

Sanırım Enlil benden nefret etmeye başladı.

Bunun için sizin kentinizde artık kalmayacağım.

Enlil'in toprağına artık ayak basmayacağım.

Apsu'ya (107) inmek istiyorum.

Orada beyim, Ea'nın yanında kalacağım.

Ea, üzerinize bir bereket yağmuru yağdıracaktır.

Bundan sonra, tufan, kuşların saklı yuvalarını, ve balıkların sığınaklarını

Size getirecek. Ve bol ürün alacaksınız.

Bulutları güden bey, üstünüze gerçek bir buğday yağmuru yağdıracaktır.”

Halk çevresine toplandı. (Bundan sonraki 4 satırda yaşlıların ve gençlerin gemiye gerekli gereçleri taşıdıkları anlatılmaktadır.)

Küçük yavrular bile gemi için zift taşıyorlardı.

Güçlü erkekler gemiye yedek kereste getiriyorlardı.

Beşinci günde geminin kaburgasını oluşturdum.

Geminin temeli (omurgası) bir iku (108) genişliğindeydi.

Kenarları (küpeştesi) iki kez on kamış (109) yüksekliğindeydi.

Üst güvertesi de alt güverteye tümüyle eşitti.

Bunun da her yanı, iki kez on kamış uzunluğundaydı.

Bundan sonra geminin dış yüzünü (bordasını) hazırladım ve onları boyadım.

Gemiye altı katlı yaptım.

Geminin alt ve üst güvertelerini yedi bölüme ayırdım,

ambarını da dokuza böldüm.

Ortasına da su kazıkları çaktım. (110) Güzel kürek seçtim.

Ve geminin yedeklerini ambara koydum.

Eritmek için kazana 21600 zift döktüm.(111)

Bunun yarısını saf zift olarak gemiye sakladım.
Tekneciler, gemiye 10800 şırlık (112) getirdiler.
Bunun üçte biri peksimet kızartmak için harcandı;
Üçte ikisini de gemici sakladı.
İşçilere çok sığır kestim. Ve her gün koyun boğazladım.
Ustalara, ırmak suyu gibi bira, rakı, şırlık ve şarap akıtıldı.
Bunlar, Nevruz bayramına benzer bir bayram kutladılar.
Ustayı yağlamak için kendi elimi de bulaştırdım.
Gemi yedinci günde tamam oldu.
Gemiye kızaktan indirmek güç oldu.
Çünkü, geminin üçte ikisi suya girinceye dek,
Onu, kızak üzerinde aşağıdan ve yukarıdan itmek zorunluluğu vardı.
Elime geçen her şeyi içine yükledim.
Elime geçen her gümüşü içine yükledim.
Elime geçen her altını içine yükledim.
Bütün soyumu, sopumu ve kavmimi gemiye bindirdim.
Yazının yabanıl, yazının evcil hayvanlarını ve bütün ustaları gemiye aldım.
Şamaş, bana bir süre verdi:
Bulutları güden, akşamleyin bir buğday yağmuru yağdıracak diye.
O zaman gemiye bin ve kapını (lumbar ağzı) kapa diye.
Bu süre yaklaştı.
Bulutları güden, akşamleyin buğday yağmurunu yağıdırıyordu.
Ben havanın yüzüne baktım. Hava, bakılmayacak kadar korkunçtu.
Ben geminin içine bindim ve kapımı kapadım.
Gemici Pusur-Amurri'ye, gemiyi yaptığından dolayı,
Sarayı her şeyiyle teslim ettim.
Artık gökten kara bulutlar yükseldi.
Bulutların içinde Adad (113) gürledi.
Şullat ve Haniş, (114) tanrıların kafilesini çekiyorlardı.
Saray uluları, bunların peşi sıra dağları ve ovaları aşıyorlardı.
Büyük İra, (115) bütün bentlerin kazıklarını çaktı.

Ninurta da ilerleyip büyük havuzun sularını boşandırdı.
Anunnaki tanrıları, meşaleleri yukarı kaldırıyorlardı.
Tanrıların saçtıkları ışın, ülkeyi kızıla boğuyordu.
Fırtına tanrısının saçtığı yalım, gökyüzünü yalıyordu.
Bütün güneşin ışıklarını kararttılar.
Büyük fırtına, ülkeyi bir çanak gibi parçaladı.
Bir gün karayel esip hepsini sildi süpürdü.
Sonra birdenbire poyraz esip ülkenin altını üstüne getirdi.
Rüzgârlar insanların tepesinde savaş edercesine çarpıştılar.
Kimse kimseyi göremiyordu. Ve gökten bakılınca insanlar tanınmıyordu.
Tanrılar bile tufandan korkarak geri çekildiler.
Ve göğün en yüksek katına kadar çıktılar.
Tanrılar, orada bir köpek gibi kıvrılmışlardı.
Göğün en son eteklerinde büzülüp yatıyorlardı.
İştar çocuğuna ağlayan bir ana gibi bağıriyordu.
Tanrıların ecesi, güzel sesiyle âh ediyordu:
Yazık o güne! O gün çirkef olsun!
Benim, tanrılar meclisinde kötülük buyurduğum o gün!
Ben nasıl oldu da tanrılar toplantısında kötülük buyurdum?
Nasıl oldu da insanları yok etmek için bu savaşımlı buyurdum?
Benim sevgili insanlarım,
Denizi balıklar gibi doldursunlar diye mi doğuyordu?
Anunnaki tanrıları onunla birlikte âh ediyorlardı.
Onlar, yerlerinde ağlayarak oturuyorlardı.
Dudakları çatlamıştı. (116) Ve ağızlarından buhar çıkıyordu.
Fırtına ve tufan, altı gün, yedi geceyi geçti.
Fırtına yurdu silip süpürüyordu.
Artık yedinci gün gelince tufan fırtınası savaşımlı durdurdu.
Önceden dalgaları bir ordu gibi birbirleriyle savaşan deniz, şimdi dinginleşti.
Kötü rüzgâr dindi ve tufan sona erdi.
Havaya baktığım zaman ortalıkta sessizlik vardı.

Ve bütün insanlık çamur olmuştu. Suyun bastığı yüzey, dümdüzdü.

Bunun üzerine hava deliğini açtığım zaman,

Güneşin sıcağı burnumun kanatlarına vurdu.

Diz çöküp oturdum ve ağladım.

Gözyaşlarım burnumun kanatlarından akıyordu.

Sonra ufuklara bakarak denizin kıyısını aradım.

Her yana on iki kez on iki defa bakınca denizden bir ada yükseldi.

Sonunda gemi, Nissir (117) dağına oturdu.

Nissir dağı gemiyi tutup onu sallanmaya bırakmadı.

Birinci gün, ikinci gün Nissir dağı gemiyi tuttu,

Ve onu sallanmaya bırakmadı.

Üçüncü gün, dördüncü gün, Nissir dağı gemiyi tuttu

Ve onu sallanmaya bırakmadı.

Beşinci ve altıncı gün Nissir Dağı gemiyi tuttu

Ve onu sallanmaya bırakmadı.

Yedinci gün gelince, dışarı bir güvercin çıkarıp uçurdum.

Güvercin gitti, geldi.

Onca konacak bir yer belli olmayınca geri döndü.

Dışarı bir kırlangıç çıkarıp uçurdum.

Kırlangıç gitti, geldi.

Onca konacak bir yer belli olmayınca geri döndü.

Dışarı bir karga çıkarıp uçurdum.

Karga gidip bir keliyi (118) gagaladı.

Bundan sonra dört rüzgâr yönüne her şeyi dışarı salıverip bir kurban kestim.

Dağın tepesinde bir tütsü sungu hazırladım.

Artık yedi ve nice yedi sungu küpleri yerleştirdim.

Bu küplerin taslarına

Güzel kokulu kamış, katran sakızı, ve mersin kokusu (myrte) döktüm.

Tanrılar bu güzel kokuyu aldılar.

Tanrılar, kurban verenin tepesinin üstünde sinekler gibi toplandılar.

Büyük tanrıça oraya gelir gelmez,

Kendi zevki için yaptığı büyük gerdanlığı yukarı kaldırdı:

“Siz oradaki tanrılar!

Ben boynumda taşıdığım bu gerdanlığın taşlarını nasıl unutmayorsam,

Bu günleri de sonsuza dek anımsayacağıma ve asla unutmayacağıma ant içerim!.

Bütün tanrılar bu güzel koku sungusuna gelsinler.

Ama, Enlil bu sunguya gelmesin!

Çünkü körü körüne tufan yaptı ve insanlarımızı yıkıma uğrattı!”

Enlil oraya gelir gelmez, gemiyi görünce öfkeleni.

İgigi tanrılarına son derecede kızdı:

“Buradan bir can kurtulmuştur. Bu yıkımdan kimse kurtulmamalıydı!”

Ninurta, konuşmak için ağzını açtı ve Enlil’e, yiğite dedi:

“Böyle bir şeyi Ea’dan başka kim bulup düşünebilirdi?

Her beceriyi, her hileyi yalnızca Ea bilir.”

Ea, konuşmak için ağzını açtı ve Enlil’e, yiğide dedi:

“Ey tanrıların büyük üstadı, ey yiğit Enlil!

Ah, nasıl olur da sen körükörüne tufan yaptın?

Onun suçunu suçluya yüklet! Kelepçesini gevşet ki etini kesmesin.

Yine kelepçesini çek ki daha gevşek olmasın! (119)

Senin yaptığın bu tufan yerine,

Bir aslan kalkıp insanları azaltsa daha iyiydi!

Senin yaptığın bu tufan yerine,

Bir kurt kalkıp insanları azaltsaydı, daha iyiydi!

Senin yaptığın bu tufan yerine,

Veba tanrısı kalkıp insanlara bulaşsaydı, daha iyiydi!.

Ben, büyük tanrılarının gizini açığa vurmam!

Aklı pek çok olana (120) bir düş gösterdim.

O, böylece tanrılarının gizini öğrendi.

Şimdi onun için bir karar vermek sana düşer!”

Enlil, geminin içine binip elimden tuttu ve beni karaya çıkardı.

Kadınımı da çıkarıp yanında diz çöktürdü.

Alınlarımızı elledi ve aramızda durarak bizi kutladı.

“Utnaşıtıım, bundan önce bir insandı.

Fakat Şimdi, Utnaşıtıım ve kadını bizim gibi tanrılar olsunlar!

Utnaşıtıım otursun! Uzakta, ırmakların denize döküldüğü yerde!”

Enlil’in bu sözlerinden sonra, beni aldılar ve uzakta, ırmakların ağzına oturtular.

“Şimdi sana tanrıları kim toplayacak?

Aradığın yaşamı nasıl bulacaksın?

Haydi altı gün ve yedi gece uykusuz kal!”

O, dizlerinin üstüne çömeldiği yerde, uyku ona, sis gibi yavaş yavaş soluğunu verdi.(121)

Utnaşıtıım ona, karısına dedi:

“Adama bak! Yaşamı istiyordu. Uyku ona sis gibi, yavaş yavaş soluk verdi!”

Karısı ona, Utnaşıtıım’e dedi:

“Sen onu elle de, adam uyansın!

O, geldiği yoldan esenliğe geri dönsün.

O, çıktığı kent kapısından ülkesine varsın!”

Utnaşıtıım ona, karısına dedi:

“İnsanoğlu kötüdür. Ve o, sana kötölük eder.

Haydi onun günlük ekmeklerini pişir ve her gün başucuna koy!

Uyuduğu günleri de duvara çiz!”

O, onun günlük ekmeklerini pişirdi ve her gün onun başı ucuna koydu.

Uyuduğu günleri de ona imledi.

Birinci ekmeği kupkuruydu. İkincisi büzülmüştü. Üçüncüsü yaştı.

Dördüncü ekmeğin kabuğu ağarmıŐtı. Beşinci ekmeğ küflenmiŐtı.

Altıncı ekmeğ pişmiŐtı.

Yedinci bu anda adamı elledi ve o, uykusundan irkilip uyandı.

Gılgamış ona, uzaktaki Utnaşıtıım’e dedi:

“Beni uyku basar basmaz, sen durmadan beni elledin ve sen beni uyandırdın.”

Utnaşıtıım ona, Gılgamış’a dedi:

“Haydi Gılgamış, günlük ekmeklerini say!

Ve işte Şu duvar, sana uyuduğun günlerin sayısını gösterebilir!

Birinci ekmeğin kupkurudur. İkincisi büzülmüştür. Üçüncüsü yaştır.

Dördüncü ekmeğin kabuğu ağarmıŐtır. Beşinci ekmeğ küflenmiŐtır.

Altıncısı pişmiştir. Yedinci, bu anda sen uykudan irkilip uyandın!”

Gılgamış ona, Utnapiştim’e dedi:

“Bana yardımcı kal! Nereye gideyim?

Bütün organlarımı kötü ruhlar kapladı!

Yatak odasında ölüm bekliyor; neye baksam, o, ölümdür.” (122)

Utnapiştim ona, gemici Urşanabi’ye dedi:

“Urşanabi, denizin rıhtımı seni aldatsın.

İki kıyı arasında gidip gelen gemi senden nefret etsin!

Her zaman, erişmek istediğin denizin kıyısından her seferinde yoksun kal! (123)

Buraya getirdiğin adamın gövdesi kirden kabuk bağlamıştır.

Giydiği post, bedeninin güzelliğini bitirmiştir.

Urşanabi, onu alıp yıkanacak yere götür.

Kutsal bir rahibin yıkanması gibi, onun kabuk bağlayan kirini suyla yıka!

O, sırtındaki postu atsın ve deniz onu götürsün.

Onun güzel bedeni parlansın!

Yepyeni olsun başındaki külâh!

Bir kaftan giymiş olsun! Görkemli bir giysi!

O, ülkesine giderken, yürüdüğü yol boyunca, yurduna varıncaya dek,

Kaftanı tiftiklenmeyip yepyeni kalsın!” (124)

Urşanabi onu alıp yıkanma yerine götürdü.

Kutsal bir rahibin yıkanması gibi, onun kabuk bağlayan kirini suyla yıkadı.

O, sırtındaki postu attı ve deniz onu götürdü.

Onun güzel bedeni parladı.

Yepyeni oldu başındaki külâh,

Bir kaftan giymiş oldu. Görkemli bir giysi.

O, ülkesine giderken, yürüdüğü yol boyunca, yurduna varıncaya dek

Kaftanı tiftiklenmeyip yepyeni kaldı.

Gılgamış ve Urşanabi gemiye bindiler.

Gemiyi dalgaya kaptırarak sürüp gittiler.

Karısı ona, uzaktaki Utnapiştim’e dedi:

“Gılgamış geldi, yoruldu, güçlük çekti.

Ona ne verdin ki o yurda dönüyor?”

Fakat o, Gilgamiş, geminin küreğini kaldırdı ve gemiyi kıyıya yanaştırdı. (125)

Utnapiştım ona, Gilgamiş’a dedi:

“Ey Gilgamiş, geldin, yoruldu, güçlük çektin.

Sana ne verdim ki yurduna dönüyorsun?

Gilgamiş, sana gizli bir şey açayım.

Ve hiç kimsenin bilmediği biricik otun yerini sana söyleyeyim.

Bu ot, tıpkı deve dikenine benzer,

Ama dikenleri gül dikeni gibi keskindir; yaklaşıp batar.

Sen bu otu eline geçirmek istersen, eline batacağından korkma!”

Gilgamiş bunu duyar duymaz derin bir kuyu kazdı.

Ve ayaklarına ağır taşlar bağlayıp kuyuya indi.

Ayağına bağladığı taşlar,

Onu yerin altındaki tatlı su denizinin dibine kadar batırdı.

Ama o, otu aldı ve dikenleri ellerine battı.

Bundan sonra Gilgamiş, ağır taşları kesip yukarı fırladı.

Kuyunun suyu onu fırlatıp denizin kıyısına attı.

Gilgamiş ona, gemici Urşanabi’ye dedi:

“Urşanabi, bu ot büyülü bir ottur; insan bununla gençliği kazanır.

Bu ota, “yaşlı genç olur” denir.

Bunu Uruk’a yanımda götürmek istiyorum. Onu sevdiğime yediririm.

Ve onu parça parça doğrayayım. Sonra da kendim yiyip tam çocukluğuma döneyim.”

İki kez yirmi saatten sonra biraz yemek yediler.

İki kez otuz saatten sonra kendilerini akşam dinlenmesine bıraktılar.

Gilgamiş burada suyu soğuk bir kuyu gördü. Suda yıkanmak için aşağı indi.

Bir yılan otun kokusunu aldı.

Ve taşların yarığında yukarı çıkıp otu götürdü. (126)

Gilgamiş geri döndüğü sırada yılan gömleğini atmıştı!

Bu anda Gilgamiş yere oturmuş ağlıyordu.

O, gemici Urşanabi’ye dedi:

“Urşanabi, kollarım kimin için yoruldu?

Kimin için yüreğimden kanlar boşandı?
Kendime iyi bir şey kazandım.
Yer aslanı (127) için iyilik yapmış oldum.
Şimdi denizin kabarması, beni iki kez yirmi saat, o yere geri götürse bile,
Gereçler kuyuyu kazdığım zaman içine düşmüştü.
Burada işime yarayacak olan gereçleri nasıl bulabilirim?
Olmaz! Yurduma geri dönmeliyim.”
Gerçekten Gilgamiş gemiyi kıyıda bıraktı.
İki kez yirmi saatten sonra biraz yemek yediler.
İki kez otuz saatten sonra kendilerini akşam dinlenmesine bıraktılar.
Onlar Uruk pazarına geldiklerinde, Gilgamiş ona, gemici Urşanabi'ye dedi:
“Urşanabi, Uruk duvarının üstüne çık! İleri yürü!
Temeli gözden geçir! Tuğla duvarı gözden geçir!
Acaba bunun tuğlaları pişmiş değil midir?
Temeli yedi bilge kurmamış mıdır?
3600 dönüm kent, 3600 dönüm hurma bahçesi, 3600 dönüm kerpiç kuyu.
Üstelik İştâr tapınağının çukuru.
Bunların topu üç kez 3600 dönüm. Ve işte bunların hepsi Uruk'tur.”

Dipnotlar

(102) Nuh Peygamber, dağların, denizlerin ve ölüm suyunun arkasında bulunduğu için, kendisi böyle niteleniyor. (ÇN)

(103) Şurippak, Uruk'un yaklaşık 30 km. kuzeybatısında, bugün Fara denen bir örendir. (ÇN)

(104) Ozan burada, bir masal örgesinden yararlanmıştı. Yelden sallanan kamışlar, sesi insanlara iletiyor.

(105) Ubar-Turu: Babillilerin geleneğine göre, 18000 yıl saltanat süren Tufan'dan önceki son söylencesel kraldır. (Prof. Landsberger)

(106) Nuh Peygamber'i çağırıyor. Tanrılar toplantısında verilen kararı, gevezelik edip Nuh'un kulağına iletiyor. (ÇN)

(107) Apsu: yerin altındaki tatlı su okyanusudur; aynı zamanda yerin üstündeki yağmur suyunun da havuzudur. Ea, hem bu havuzun ve hem de bu okyanusun beyidir. (Prof. Landsberger)

(108) 3528 metre kare.

(109) Kamış: bir ölçüdür; yaklaşık üç metre uzunluğundadır.

(110) Geminin bu parçasının ne olduğu açık olarak anlaşılmıyor; “su kazıkları” diye sözcük sözcüğe çevirdik.

(111) Bu ölçünün ne olduğu belirtilmiyor. (Prof. Landsberger)

(112) Susam yağıdır. Bu yağla güzel börek kızartılır. Nitekim Nuh peygamber de bununla peksimet kızarttırmış olduğunu söylüyor. (ÇN)

(113) Fırtına Tanrısı.

(114) Şullat ve Haniş: Fırtına Tanrısı’nın yanında olan iki küçük tanrı.

(115) İra: savaşı ve hastalığı insanların başına saran bir tanrıdır. (Prof. Landsberger)

(116) Korkularından (Ç.N.).

(117) Nissir Dağı: Bugünkü Irak ve İran sınırında, Rumiye Gölü’nün göneyinde bulunan yüksek dağlardan biri olsa gerekir. Bu yazma, İsrailoğulları yazmasından ayrılıyor. İsrailoğulları yazmasına göre, Nuh’un gemisi, Ağrı Dağı’nın üstüne oturmuştur.

(Prof. Landsberger) Kur’an-ı Kerim’e göre de Cudi Dağı’na.

(118) Keli: Suların, bataklıkların, çamurlu tarlaların ortasındaki kuru yerlere dendiği gibi, su altı olmayan dik tarlalara da “keli tarla” denir. (ÇN)

(119) Ea, insanlara kızıp tufan yapan Enlil’e, bu seslenişle adalet yolunu salık veriyor. Herkesi suçuna göre cezalandırmayı anımsatıyor. Ve yaptığı tufanla gösterdiği adaletsizliği Enlil’in yüzüne vuruyor.

(120) Akatçası “Atrahasis” olan sözcüğü böyle çevirdik. Bu sözcük, Nuh Peygamber’in sanlarından biridir.

(121) Uyumak için çömeliyor ve böylece kendi kendini zorluyor; ancak, uyku sis gibi soluğunu ona karşı üflüyor ve uyku, onu soluğuyla boğarak yeniyor. (Prof. Landsberger)

(122) Ekmek sahnesinin anlamı şudur: Utnapiştım, taşıdığı kan dolayısıyla yarı-tanrı olan Gilgamiş’i, tanrılık niteliğini göstermesi için, sınava çekiyor. Bu sınav, Gilgamiş’in bir hafta uykusuz kalmasıdır. Gilgamiş, uyumamak için oturmayıp çömeliyor. Fakat son derece yorgun olduğundan, hemen uykuya dalıyor. Utnapiştım’in karısı uyuyan Gilgamiş’in sınavı başaramadığını görünce, kocasına onu uyandırıp ülkesine geri göndermeyi salık veriyor. Ancak Utnapiştım, onun da her insan gibi kötü huylu olduğundan, uyuduğunu yadsıyarak sonunda bir kavga çıkarmasından çekiniyor ve Gilgamiş’in ne kadar uyuduğunu kendisine göstermek amacıyla ortaya bir kanıt koymak istiyor. İşte bundan ötürü, konuğun günlük ekmek payı, uyumasına karşın pişirilip başucuna konuyor. Ve konukevlerinde hep yapıldığı gibi, hesabı da duvara çiziliyor. Gilgamiş, kendisine yüklenen bütün görev günlerini uykusuz geçireceği yerde, baştan sona uykuyla geçirdikten sonra, Utnapiştım onu uyandırıyor. Utnapiştım’in önceden kestirdiği gibi, Gilgamiş gerçekten uyuduğunu yadsıyor; ama, başucuna konan ekmeklerin geçirmiş olduğu değişimler ve çizilen çizgilerle, uyuduğu hemen anlaşılıyor. Bunun üzerine, yaşamı aramaktan vazgeçerek umutsuzluğa kapılıp talihinden yakınıyor. (Prof. Landsberger)

(123) Gilgamiş’in acıklı durumu, Nuh Peygamber’i üzdüğünden, gemicisi Urşanabi’ye yukarıdaki gibi ileniyor. Çünkü gemicisi Gilgamiş’a yol göstermekle onu başına belâ ediyor.

(124) Nuh Peygamber, Gilgamiş’in kılığını düzelttikten sonra ülkesine yollamak istediğinden, gemicisine böyle bir buyruk veriyor. (ÇN)

(125) Nuh Peygamber'in karısı, binbir güçlkle sonsuz yaşamı aramak için kocasının yanına gelen ve kocası tarafından sırtına güzel bir giysi giydirilip yine ülkesine geri yollanan Gilgamiş'a acıyor ve kocasına böyle sorduktan sonra Gilgamiş'ı geri çağırıyor.

(126) Yılan; suyun, yaşamın ve sağlığın tanrısı olan Ningișzida'nın simgesidir. Yılanın çok yaşayan bir hayvan olması bu otu yemiş olmasına yorulur.

(127) Yer aslanı: Yılanın başka bir adıdır. (Prof. Landsberger)

XII. TABLET

Gilgamiş Destanı, aslında 11. tablette sona ermiştir. 1. tablet ancak bir ektir ve destanla hiçbir ilgisi yoktur. 1. tablettten 11. tablete kadar olan bölümü eski kaynaklardan yararlanılmış olmasına karşın, bunlardan bağımsız olarak değiştirilip yeni bir kalıba sokulmuştur. 12. tablet ise, yaklaşık M.Ö. 2000 yılında yazılmış olan Sümerce bir metnin, aslına bağılı çevirisidir ve bu tabletin Akatlı olan çevirmeni, metinde en küçük bir değişiklik yapmamıştır.

Bu Sümerce metnin birinci kısmının yarısı, bundan birkaç yıl önce elimize geçmiştir. Bunun nasıl bittiğini bilmiyoruz. Büyük olasılıkla birkaç yüz satırdan oluşan bu Sümerce metnin içinde, Akatlı çevirmen, ancak 154 satırı çevirmiştir. Bundan dolayı bu tablette anlatılan olaylar, bütünlüklerini yitirmiştir.

Bu çeviri, yeraltı dünyasının heyecanlı betimlemesi ve bu dünyanın yaşamının anlatımından oluşmaktadır. Şöyle ki: Gilgamiş, gök tanrıçası İştar'la barışmak için, ona olağanüstü iyi ve değerli ağaçtan yapılmış bir taht sunmak ister. Bu amaçla çok yaşlı ve kalın bedenli bir Huluppu (1) ağacını devirmeye gider. Bu ağacın tepesindeki yaprakların arasında, ünlü fırtına kuşunun yuvası bulunmaktadır.(2) Ağacın kökleri arasında, hiçbir büyü'nün etkileyemediğı bir yılan yuvası bulunmaktadır... Ağacın gövdesindeyse Bakireler Tanrıçası Lilith'in evi vardır. Gök Tanrıçası, (sonraki Babil dininde en korkunç bir gûlyabâni olan) Lilith'e, ilgi gösterip iyi davranır ve Lilith, Gilgamiş'ın bu ağacı devirmesiyle hemen o anda özgürlüğüne kavuşur.

Gilgamiş, serüvenini başarıyla bitirdikten sonra, bir ganimet olarak bu yüce ağacın hem gövdesini, hem de dallarını Uruk'a getirir. Fakat yeraltı dünyasının tanrıçası Ereškigal, İştar'a sunulacak bu armağani kıskanır ve yeraltından yeryüzüne dek bir çukur açar. Gerek ağacın gövdesi, gerekse dalları, bu çukurdan cehenneme düşer... İşte bu noktadan sonra 12. tabletin devamı gelmektedir.

Sümer yazmasına göre Enkidu, Gilgamiş'ın arkadaşı değil, kölesidir. Efendisinin çukurdan aşağı, cehenneme düşen değerli ağaçlarını geri çıkarması için, bu işe hazır bekliyor. Enkidu, efendisine, göreceğı hizmetle ilgili olarak, şu sözleri söyler: (3)

I

"Ağacın bedeni, hemen bugün Nacar'ın evine bırakılmış olacaktır.

Ağacın dalları, Nacar'ın keseri için hazır olacaktır.

Efendim, niçin ağlıyorsun?

Hemen bugün, senin ağacın bedenini yerin altından çıkaracağım.

Dalları cehennemden yukarı getireceğim.

Eğer bugün yeraltı dünyasına gidersen,
Kutsal şeyler önünde başını eğmemelisin.
Temiz bir gömlek giymemelisin.
Yoksa hemen senin bir yabancı olduğunu anlarlar.
Mermer şişecikten alınmış güzel kokuyu sürünmemelisin.
Yoksa onlar, güzel kokuyu alınca hemen çevrene toplanırlar.
Gürzünü (4) yeraltı dünyasına düşürmemelisin.
Yoksa gürzle öldürülmüş olanlar, hemen çevrene toplanırlar.
Eline sopa almamalısın. Yoksa ruhlar, senden titrerler.
Ayağına ayakkabı giymemelisin. Yerde gürültü etmemelisin.
Sevdiğin karını öpmemelisin.
Kendisine kin beslediğin karını dövmemelisin.
Sevdiğin çocuğunu öpmemelisin.
Kendisine kin beslediğin çocuğunu dövmemelisin.
Yoksa cehennem senin için sokurtu, homurtu yapar!"

Enkidu, yeraltına iner inmez, adı geçen Tanrıça Nin-Asu'nun kutsallığına ayak basar. Enkidu, çıplak tanrıçanın güzelliğinden ve vücudunun parlaklığından dolayı kendinden öyle geçer ki, Gılgamış'ın kendisine verdiği bütün öğütleri unuttur. Böylece o, yeraltı dünyasında yakalanır ve Gılgamış, değerli ağacından başka, kendisine bağlı olan kölesi Enkidu'yu da yitirir.

II

O, yatan bir kadına, yatan bir tanrıçaya,
Yatan Nin-Asu Ana'ya yaklaşıyor.
Onun parlak omuzları açıktı. Örtülmemişti.
Onun göğsü mermerden yapılmış yuvarlak bir vazo gibi
Kırıksız ve dümdüzdü.

III

Enkidu, yeraltı dünyasına gidip tanrıçayı görünce,

Bu tanrısallık önünde başını eğdi.

Temiz bir gömlek giydi.

Hemen onun bir yabancı olduğunu anladılar.

Mermer şişecikten alınmış güzel kokuyu süründü.

Onlar güzel kokuyu alınca hemen çevresine toplandılar.

Gürzünü yeraltı dünyasına düşürdü.

Gürzle öldürülmüş olanlar, çevresine toplandılar.

Eline sopa aldı. Ruhlar, ondan titrediler.

Ayağına ayakkabı giydi. Yerde gürültü etti.

Sevdiği karısını öptü; kendisine kin beslediği karısını dövdü.

Sevdiği çocuğunu öptü; kendisine kin beslediği çocuğunu dövdü.

Cehennem, onun için sokurtu ve homurtu yaptı.

IV

O, yatan bir kadına, yatan bir tanrıçaya,

Yatan Nin-Asu Ana'ya yaklaştı.

Onun parlak omuzları açıldı. Örtülmemişti.

Onun göğsü mermerden yapılmış yuvarlak bir vazo gibi

Kırıksız ve dümdüzdü.(5)

V

O zaman Enkidu yeryüzüne çıkmak isteyince,

Onu ne belâ getiren ruh, ne de hastalık ifriti yakaladı;

Onu cehennem kralının amansız bir şeytanı yakaladı.

Onu, yeraltının kendisi yakaladı.

O, yiğitler alanında düşüp ölmedi;

Onu, yeraltının kendisi öldürdü.

VI

O zaman Ninsun'un oğlu, kölesi Enkidu için ağladı.

Ve tek başına kalkıp Enlil'in Ekur evine (6) gitti.

"Enlil baba, bugün ağacımın bedeni, yerin altına düştü.

Ağacımın dalları da yerin altına düştü.

Bunları çıkarmak için yerin altına inen Enkidu'yu,

Onu, ne belâ getiren ruh, ne de hastalık ifriti yakaladı;

Onu, yeraltının kendisi yakaladı.

Onu, cehennem kralının amansız bir şeytanı yakalamadı;

Onu, yeraltının kendisi yakaladı;

O, yiğitler alanında düşüp ölmedi;

Onu, yeraltının kendisi öldürdü."

Bunun üzerine Enlil Baba, Gilgamiş'a hiçbir yanıt vermedi.

Gilgamiş, Sin Baba'ya başvurdu:

"Sin Baba bugün ağacımın bedeni yerin altına düştü.

Bunları çıkarmak için yerin altına inen Enkidu'yu,

Onu, ne belâ getiren ruh, ne de hastalık ifriti yakaladı;

Onu, cehennem kralının amansız bir şeytanı yakalamadı;

Onu, yeraltının kendisi yakaladı.

O, yiğitler alanında düşüp ölmedi;

Onu, yeraltının kendisi öldürdü."

Bunun üzerine Sin Baba, Gilgamiş'a hiçbir yanıt vermedi.

VII

Gilgamiş tek başına kalkıp Ea'nın E-Apsu evine (7) gitti:

"Ea Baba, bugün ağacımın bedeni yerin altına düştü.

Ağacımın dalları da yerin altına düştü.

Bunları çıkarmak için yerin altına inen Enkidu'yu,

Onu, ne belâ getiren ruh yakaladı ve ne de hastalık ifriti yakaladı;

Onu, yeraltının kendisi yakaladı.

Onu, cehennem kralının amansız bir şeytanı yakalamadı;

Onu, yeraltının kendisi yakaladı;

O, yiğitler alanında düşüp ölmedi;

Onu, yeraltının kendisi öldürdü."

Ama, Ea Baba, ona şu yanıtı verdi:

"Cehennem kralı yiğit Nergal'a başvur!

Ereşkigal'ın (8) ağabeyi Kral Nergal'a başvur!

Eğer cehennem kralı yiğit Nergal, yeraltının hava deliğini açacak olsaydı;

O zaman Enkidu'nun rûhu, hafif bir yel gibi yerin altından çıkardı."

VIII

(Şiirin gelişinden, şimdi Enkidu'nun rûhunun gerçekten yeraltından yeryüzüne çıktığı kendiliğinden anlaşılmış oluyor.)

Bunlar, birbirleriyle kucaklaştılar.

Bir türlü birbirlerinden ayrılmak istemediler.

Birbirlerine anlatmaktan usanmadılar.

"Arkadaşım, (9) söyle bana!

Söyle bana, yeraltında gördüklerini anlat bana!"

"Söyleyemem arkadaşım! Söyleyemem!

Sana yeraltı dünyasında gördüklerimi anlatacak olursam,

Sen, oturup ağlamalısın.

Ve ben de oturup ağlayayım.

Dokunmakla zevk duyduğun benim güzel bedenimi,

Şimdi böcekler, eski bir giysiyi yer gibi yiyor.

Dokunmakla zevk duyduğun benim güzel başım,

bir çamur teknesi gibi toprak doludur."

IX

Enkidu, şöyle diyerek büzülüp toprağa çömeldi.

"Arkadaşım, yeraltı dünyasında şunları gördüm:"

(Tablette, Enkidu'nun yeraltı dünyasıyla ilgili sözlerinin bulunduğu yer kırkıdır. Söylenen bu sözler, yaklaşık 30 satırdır.)

X

(Bu sahne, Gılgamış'ın, yer dünyasının ayrıntılarıyla ilgili olarak sorduğu soruları ve Enkidu'nun buna verdiği yanıtları içermektedir ki bu bölümün, yaklaşık ilk 15 satırı kırkıdır.)

"Sehpaya asılmış olanı gördün mü?"

- "Evet gördüm. Eğer işlediği günahtan pişman olsaydı,

Çivinin kopmasıyla kurtulurdu."

- "Eceliyle öleni gördün mü?"

- "Evet gördüm. Gece yatağında uyuyup, su, soğuk su içiyor."

- "Savaş alanında öleni gördün mü?"

- "Evet gördüm. Ana ve babası onun için uğraşıyorlar.

Karısı da onun için çalışıyor."

- "Cesedi kırdı bırakılmış (mezara gömülmemiş) olanı gördün mü?"

- "Evet, gördüm. Onun ruhu yeraltı dünyasında uyumuyor."

- "Ruhuyla kimsenin ilgilenmediğini (10) gördün mü?"

- "Hayvanlara yedirilen tencere kazıntısı,

Ve sokağa atılan yemek artıkları onun besinidir."

(Destan burada sona eriyor. Destanın son tableti, nasıl tutarsız başladıysa yine tutarsız olarak bitiyor.)

GILGAMIŞ DESTANI BURADA SONA ERDİ.

Dipnotlar

(1) Bu ağaçtan, özellikle araba dingili yapılırdı. Nasıl bir ağaç olduğu pek belli değildir. (Prof. Landsberger)

(2) Kimi Sümer söylencelerinde yavrusuyla birlikte geçen bu kuş, kartal ve aslanın bileşimi olan bir yaratık olarak betimlenir.

(3) Numaralarla gösterilen bölümlenme, metnin kıtalara ayrılmış olduğunu göstermektedir. Bu kıta bölümlenmesi, genellikle Akat şiirine yabancısıdır. Buna karşılık, Sümer koşuğunun bir özelliğidir. Sümerce kıtalar, denebilir ki, ayrı ayrı sahneler halinde hazırlanmış olurlar. Her sahne, tam bir birlik oluşturur. Ancak, kıtaların bölümlenmesiyle ilgili olayların akışı, kimi zaman kesilir. Yani olayların arasındaki bağlar, çok kez göz ardı edilmiş olur.

(4) Bu, uygun bir çeviri değildir. Doğrusu, günümüzde ilkelerin kullandığı "bumerang"a benzeyen, ağaçtan yapılmış bir "atma" silâhıdır. (Prof. Landsberger)

(5) Okurun da dikkatini çekmiş olduğu gibi, burada 2. kıta, sözcüğü sözcüğüne yineleniyor. Bunun anlamı ve sanatçının bundan amacı, şöyle açıklanabilir: Enkidu'nun yazgısının değişmesi, yani onun ruhlara katılması, bir yıldırım hızıyla oluyor. Sanki, hiçbir şey olmamış gibi, yeraltı dünyasında alışılan durum sürüyor ve yine, hiçbir şey olmamış gibi, Tanrıça Nin-Asu, kendi tanrısal dinginliğini koruyor. İşte böylece, insanın ölümlülüğü tanrıların değişmeyen ölümsüzlüğüyle bir karşıtlık oluşturuyor. (Prof. Landsberger)

(6) Dağ evi.

(7) Yeraltındaki tatlı su okyanusu. (Prof. Landsberger)

(8) Doğru bir metin onarımı değildir.

(9) Akatça yazmada görüldüğü gibi, Enkidu, burada birdenbire Gılgamış'ın arkadaşı oluyor. Bu bölümün Sümerce özgün metni elimizde olmadığından, değişikliğin nasıl ortaya çıktığını bilemiyoruz. Acaba bu değişiklik Sümerce özgün metinde mi vardı; yoksa Akatlı yazar, her şeye karşın burada, metin üzerinde kesin bir değişiklik mi yaptı? İşte, söylediğimiz gibi, bunu anlayamıyoruz. (Prof. Landsberger)

(10) Rûhuyla ilgilenilmeyen kimsenin ölüsü: Kalıtçılarınca, ruhu için adak adanmayan bir ölü demektir.

FRPNET